

379.825:792.8.001.41

90-417

DANS '88

Een Amateurtheaterdansproject

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel. 243739

INHOUD

Hoofdstuk 1 Aanleiding	pag. 5
Inleiding	
Motieven en doelstelling Projekt Amateurtheaterdans	
De begeleidingscommissie en de projektmedewerkster	
Hoofdstuk 2 Het Projekt Amateurtheaterdans	pag. 7
Opzet projekt	
Vorbereiding:	
selectie choreografieën	
publiciteit en werving	
de deelnemers	
de choreograaf	
lokaties	
Uitvoering:	
hulpmiddelen	
werkbijeenkomsten en repetities	
de eindvoorstellingen	
verslaglegging en evaluatie	
Hoofdstuk 3 Werkwijzen en werkmethode	pag. 21
Inleiding	
Werkwijze van de choreograaf	
Werkwijze van de docenten	
Hoofdstuk 4 Conclusies	pag. 24
Hoofdstuk 5 Aanbevelingen	pag. 29
Bijlagen	pag. 30

Dansgroep de Beeldenaar danst 'Curriculum Vitae'

Hoofdstuk I

Aanleiding

Inleiding

De laatste jaren ontstaan overal in Nederland initiatieven op het gebied van de amateurdans. Omdat voor de amateurdans, behalve voor de volksdans, nauwelijks een infrastructuur bestaat, krijgen deze initiatieven geen vervolg.

In februari 1987 schrijft de Werkgroep AK-Dans, bestaande uit John Beek, Yvonne Beljaars, Wilja van Os en Carrie Schenk, de Notitie AK-Dans. De notitie handelt over de nieuwe ontwikkelingen op dit gebied, de plaats van de amateurtheaterdans en het gewenste overheidsbeleid. In de eindconclusies wordt duidelijk dat voor het hele terrein van de amateurdans een landelijke infrastructuur dringend gewenst is.

Om de voorstellingsgerichte ontwikkelingen te stimuleren geeft de Werkgroep enkele projektsuggesties: een brochure over AK-Dans, waarin informatie voor amateurdansers en docenten over werkwijzen, verschijningsvormen, financierings- en organisatievormen in de amateurtheaterdans; een project gericht op het overdraagbaar maken van bestaand dansrepertoire; een project gericht op het ontwikkelen van repertoire, door het geven van choreografie-opdrachten en het organiseren van theaterdansworkshops.

De drie landelijke instituten, het Landelijk Ondersteuningsinstituut Kunstzinnige Vorming (LOKV), het Landelijk Centrum Volksdans (LCV) en het Nederlands Instituut voor de Dans (NID) buigen zich gezamenlijk over de notitie AK-Dans. De samenwerking leidt in 1987 tot een subsidie-aanvraag bij het Ministerie van Welzijn Volksgezondheid en Cultuur voor het project gericht op het overdraagbaar maken van repertoire voor amateurs onder de noemer Projekt Amateurtheaterdans.

Het LCV wordt belast met de uitvoering van het project, dat breder is opgezet dan het specifieke terrein van de volksdans; het accent ligt op de moderne dans en de jazzdans. Het project sluit echter goed aan bij de ervaringen die het LCV heeft met repertoire-ontwikkeling voor voorstellingsgroepen.

De aanvraag wordt in 1988 gehonoreerd.

Motieven en doelstellingen Projekt Amateurtheaterdans

Uit de Notitie AK-Dans komt naar voren dat zowel de leerlingen als de dansdocent uitvoeringen vaak belangrijk en leuk vinden. De choreografieën worden over het algemeen gemaakt door de docent zelf, die hiervoor niet of onvoldoende is opgeleid. Een docent heeft nauwelijks de kans in de werkpraktijk rustig ervaring met zelf choreograferen op te doen. Het is eveneens, behalve in

de volksdans, ongebruikelijk om werk van anderen in te studeren. De voorbereidingen voor een uitvoering mogen niet de normale lesactiviteiten verdringen en de leerling is niet gewend om voor extra repetitie-uren te betalen. Docenten steken jaarlijks vele onbetaalde uren in een leerlingenpresentatie. Slechts hier en daar worden specifieke produktiegerichte activiteiten voor de amateurdanser aangeboden. Het gevolg is dat een dans in een zeer kort tijdsbestek moet worden ingestudeerd. De kwaliteit van de choreografieën is dan ook wisselend.

Groei en emancipatie van de amateurtheaterdans is voor een deel afhankelijk van het beschikbaar komen van repertoire dat geschikt is om in te studeren met amateurdansers. In andere sectoren van de amateuristische kunstbeoefening is het algemeen gebruikelijk om bestaande stukken uit te voeren. Daarbij kiest men dan die stukken die passen bij de visie van de amateurgroep.

Geschikte choreografieën kunnen verkregen worden door nieuw werk te creëren of door bestaand repertoire overdraagbaar te maken. Dit laatste vereist onder andere een zodanige registratie dat de choreografie voor derden toegankelijk is.

De doelstelling van het Projekt Amateurtheaterdans is het ontsluiten van goed repertoire voor amateurs en het ontwikkelen van werkmethode om bestaande choreografieën voor meerdere groepen toegankelijk te maken. Deze doelstelling is driedelig:

- Het ontwikkelen van werkmethode. De tijdens het projekt gehanteerde werkwijzen worden geëvalueerd om tot geschikte werkmethode te leiden;
- Het ontsluiten van geschikt repertoire voor amateurs. Het projekt geeft met het overdraagbaar maken van drie bestaande choreografieën een aanzet om te komen tot de opbouw van repertoire dat voor hergebruik geschikt is en dat centraal ligt opgeslagen;
- Scholing van de dansdocent. Het projekt schoolt docenten in het repertoire-schap. Dat wil zeggen dat de docent leert om aan de hand van dansbeschrijvingen en videoregistraties het werk van een andere choreograaf met zijn amateurs in te studeren.

De begeleidingscommissie en de projektmedewerkster

Vanaf de start van het projekt wordt een commissie gevormd bestaande uit Yvonne Beljaars (NID), Ciska van den Eijnde (LOKV), Gerry Morel (Nederlandse Beroepsvereniging van Danskunstenaars), Gerda Rietveld (Landelijk Amateurdansfestival), Nora Roozmond (Inspektie Kunstzinnige Vorming) en Carrie Schenk (LCV). De taak van deze begeleidingscommissie is toe te zien op de uitvoering van het projekt en het bereiken van het beoogde doel.

Voor de uitvoering van het projekt wordt Berdien Borgers aangetrokken. Zij is belast met de algemene organisatie, de voorbereiding en begeleiding op diverse lokaties en de verslaggeving. De algehele coördinatie is in handen van Carrie Schenk; Lenneke van Dijk verricht de sekretariaatswerkzaamheden.

Hoofdstuk 2

Het Projekt Amateurtheaterdans

Opzet projekt

De inhoud van het projekt is trapsgewijs opgebouwd. De begeleidingscommissie is verantwoordelijk voor de selectie van drie choreografieën projekt die een aanwinst kunnen zijn op het repertoire van de deelnemende groepen. De drie betrokken choreografen studeren hun dans in met de docenten/artistiek leiders en de voorbeeldgroep. Hiervoor zijn zes werkbijeenkomsten gepland in een periode van twaalf weken. Bij het instuderen wordt gebruik gemaakt van een dansbeschrijving en een video-instructieband.

De choreografen werken niet rechtstreeks met de amateurs. Dat is de taak van de dansdocent/artistiek leider. Deze studeert op zijn beurt in dezelfde periode de dans in met de eigen groep. Van deze repetities wordt verslag gelegd door de docent/artistiek leider. De amateurdansers houden logboeken bij.

De werkbijeenkomsten die op verschillende lokaties plaatsvinden, worden intensief begeleid en beschreven door Beldien Borgers. Het projekt wordt afgesloten met vijf voorstellingen. Elke voorstelling laat hetzelfde programma met de drie choreografieën zien, steeds door een andere deelnemende groep uitgevoerd. Na de eindvoorstellingen wordt het projektverloop geëvalueerd. De projektmedewerkster legt de resultaten in een eindverslag vast. Van de tijdens het projekt gemaakte video-opnamen wordt een compilatie gemaakt.

De tijdsplanning van het projekt ziet er als volgt uit:

september - november 1987: selectie van de choreografieën;
november 1987 - januari 1988: werving en selectie deelnemers;
februari - juni 1988: uitvoering en eindvoorstellingen;
juli - september 1988: evaluatie en verslaglegging projekt.

Op 17 september 1988 wordt het projekt afgesloten met een bijeenkomst voor de deelnemers en medewerkers in het multiculturele theatercentrum RASA te Utrecht. De groepen tonen elkaar de ingestudeerde choreografieën en het eindverslag wordt overhandigd aan de heer P.F.M. Ballings, hoofd afdeling Amateuristische Kunstbeoefening/Kunstzinnige Vorming van het Ministerie van WVC.

Vorbereiding

Selectie choreografieën

De begeleidingscommissie maakt een inventarisatie van beschikbare choreografieën voor amateurdansers uit bestaand repertoire, uit de voorronden van het

Landelijk Amateurdansfestival en uit de choreografieën die in opdracht door beroepschoreografen gemaakt zijn. De begeleidingscommissie vraagt een aantal videobanden op en bekijkt enkele voorstellingen. De uitgangspunten bij deze eerste inventarisatie zijn: de dansen moeten minimaal 10 minuten duren, moeten verschillend van dansstijl en bezetting zijn en de uitvoering moet door deelnemers vanaf 15 jaar gedragen kunnen worden. Na de eerste inventarisatie wordt een aantal choreografen gevraagd of zij bereid en in staat zijn aan het project deel te nemen. Vervolgens verdiept de begeleidingscommissie de selectiecriteria. De choreografieën moeten:

- verschillend van dansstijl, inhoud en muziek zijn;
- een boeiende bewegingstaal laten zien;
- helder van compositie zijn;
- danstechnisch haalbaar zijn voor een gemiddelde amateurgroep;
- een haalbare bezetting hebben.

De volgende choreografieën worden gekozen:

Boys & Girls van Sonja Bakker, Vizicsoda van Karin Meijer en Curriculum Vitae van Jan Stroeve.

Boys & Girls maakte Sonja Bakker in 1987 oorspronkelijk voor haar eigen amateurdansgroep die uit meiden én jongens bestaat. Het hoofdthema van de dans is het uitdagen van elkaar. Dit thema kan in het kader van jongerencultuur breed worden opgevat. De choreografie wordt in dit project vertolkt door elkaar uitdagende meidengroepen. De funky jazzdans is gezet op muziek van Prince.

Vizicsoda werd in 1986 gemaakt door Karin Meijer in opdracht van het Landelijk Centrum Volksdans. De choreografe voelde het als een uitdaging een theaterstuk te maken, gebaseerd op folklore maar met een extra dimensie: de moderne dans. Gaande weg merkte Karin dat ze meer de moderne dans als basis nam, waarin ze folkloristische elementen stopte, bijvoorbeeld van Montenegrijnse en Turkse dansen. De titel van de choreografie betekent waterwonder en vormt het thema dat als een rode draad door de dans loopt. De muziek is van Tibor Szemzo.

Curriculum Vitae werd in 1986 gemaakt door Jan Stroeve voor het Dords Dansfestival. De titel staat voor levensloop. De dans toont beelden uit diverse levensstadia. Het bijzondere van de choreografie is dat er gedanst wordt zonder muziek. Jan Stroeve laat de dansers zingen en roepen. Het toneelbeeld laat een actieve en een passieve groep zien. Zelf zegt hij hierover: 'Muziek is een bepalende factor. Wanneer je zonder muziek werkt heb je meer invloed op bepaalde passages. Je hebt dan het metrum, de tijd, meer in de hand. Voor de vertolking is het noodzakelijk dat er een hecht groepsgevoel is.'

Publiciteit en werving

Ondanks de korte aanmaaktijd lukt het om de folder, waarmee het project wordt aangekondigd, tijdens het Landelijk Amateurdansfestival in Den Haag op 20 december 1987 in omloop te brengen.

De folder geeft informatie over de doelstellingen van het project, de geselecteerde choreografieën, de voorwaarden voor deelname, de werkwijze tijdens de uitvoering van het project en de eindvoorstellingen. Bij de folder is een inschrijfformulier gevoegd. De folder is gedrukt in een oplage van 2000. Deze worden toegestuurd aan alle Centra voor Kunstzinnige Vorming, ballet- en dansscholen en andere relevante instellingen.

Voor het project wordt een eigen logo ontworpen door vormgever en tekenaar Robbert Mahler. Associatie met de volksdans wordt vermeden om misverstanden over de inhoud van het project te voorkomen.

Om de keuze voor een van de drie choreografieën voor de eventuele deelnemers zo goed mogelijk tot stand te laten komen is bij het NID (Amsterdam), het LCV (Utrecht), het Dansberaad Overijssel (Zwolle), de Culturele Raad Zuid Holland (Den Haag), het Zeeuwse Steunpunt voor Kunstzinnige Vorming (Middelburg) en de Stichting Kunstzinnige Vorming Eindhoven (SKVE) een videoband met de drie choreografieën te bekijken van 1 januari tot 15 februari 1988. Half januari 1988 liggen de eerste inschrijvingen op het bureau. Na de sluitingsdatum blijkt het aantal inschrijvingen minder dan verwacht.

De eindvoorstellingen worden in de publiciteit gebracht onder de titel Dans '88. Folders en affiches worden naar danstijdschriften en balletscholen gestuurd. Ook de regionale pers wordt geïnformeerd.

Sonja Dusarduijn levert de foto voor folder en affiche. Zij maakt bovendien foto's van de eindvoorstellingen.

De deelnemers

De begeleidingscommissie heeft een minimum van drie en een maximum van vijf docenten/artistiek leiders (vanaf nu docenten) met hun amateurdansers per choreografie vastgesteld. De selectie van de docenten en dansers vindt plaats op grond van de volgorde van inschrijving, de motivatie en mogelijkheden en de aanwezigheid van de benodigde faciliteiten. Ook niet-bevoegde docenten kunnen zich inschrijven.

Er komen twaalf aanmeldingen binnen, zodat het eerste selectie criterium vervalt. Om verantwoord te kunnen selecteren worden de inschrijvers telefonisch benaderd. Met een aantal gerichte vragen worden motivatie en achtergronden gepeild. Van de deelnemers wordt naast een behoorlijke tijdsinvestering een inhoudelijke bijdrage verwacht aan de ontwikkeling van werkmethode. Daar staat tegenover dat docent en groep met de choreograaf werken, aan een eindvoorstelling meedoen en de ingestudeerde choreografie op hun eigen repertoire mogen nemen.

Alle inschrijvers hebben een eerste en een tweede voorkeur opgegeven. In een enkel geval moet de docent genoeg nemen met de tweede voorkeur. Voor Vizicsoda van Karin Meijer schrijven drie docenten in; voor Boys & Girls van Sonja Bakker zes en voor Curriculum Vitae van Jan Stroeve vier. De zesde intekening op Boys & Girls wordt omgezet in de tweede keus Vizicsoda.

Drie inschrijvingen zijn zogenaamde 'tandems': twee docenten leiden samen een dansgroep. Aan hen wordt de eis gesteld dat ze gezamenlijk de werkbijeenkomsten bijwonen. In de week volgend op de selectiebespreking meldt zich nog één groep aan en trekken zich twee groepen terug.

De uiteindelijke lijst van deelnemers ziet er als volgt uit:

Voor Boys & Girls is ingeschreven door:

◆ **Loes Evergaars.** Zij vindt het een goed projekt voor haarzelf en haar demonstratiegroep die uit veertien meisjes bestaat. Sinds een jaar leidt Loes Evergaars een eigen dansschool in Roosendaal. Haar groep treedt regelmatig op onder de naam **Dansattack**. Boys & Girls past goed bij het showdansrepertoire van de groep. De dansers hebben kennisgemaakt met diverse dansvormen tijdens stages en zijn geschoold in jazzdans.

◆ **Annemiek van Hak** is als bewegingsdocent verbonden aan een Sociale Academie. In haar woonplaats Best leidt ze een groep tieners die het leuk vindt om op te treden en regelmatig demonstraties geeft. J'Annemikes Jazz bestaat uit twaalf personen, elf meisjes en een jongen, en is geschoold in jazzdans. Annemiek van Hak wil eens ervaren hoe een ander met een choreografie omgaat. Ze maakt zelf tot dusver graag haar eigen dansen, maar vindt dat soms moeilijk.

◆ **Rienske Visser.** Zij heeft een eigen school, het **Jazz Ballet Centre** in Nieuwpoort. Rienske Visser wil in de regio wat vaker een voorstelling geven. Elk jaar wordt er van haar verwacht dat ze een voorstelling met haar leerlingen verzorgt. Hiervoor maakt ze alle dansen zelf. Rienske Visser vindt dat dansdocenten daar onvoldoende voor worden opgeleid. Omdat ze dit als een probleem ervaart, komt dit projekt als geroepen. Ze wil twee choreografieën instuderen met haar demonstratiegroep. Boys & Girls wordt door tien vrouwen ingestudeerd, de dansers zijn in klassieke en in jazzdanstechniek geschoold. Rienske Visser vindt dat het peil van amateurdans de laatste jaren stijgende is en dat je niet meer kunt volstaan met het aan elkaar plakken van passen. (zie eveneens Curriculum Vitae: Jolande Hartog)

◆ **Anita Boone** werkt in Terneuzen met een demonstratiegroep. Deze groep die uit twaalf personen bestaat, treedt regelmatig op tijdens schoolfeesten en speciale gelegenheden onder de naam **Syncopation**. De groep is geschoold in jazzdans. Anita Boone maakte tot nu alle choreografieën voor de groep, zij wil ervaren hoe het is als je met het werk van een ander aan de slag gaat.

Voor **Vizicsoda** is ingeschreven door:

◆ **Bertha Huls / Lisa Hunitetu.** Zij zullen samen de choreografie instuderen met dansgroep **Lèfamm** uit Doetinchem. Bertha Huls leidt hier al jaren een balletschool. De dansgroep bestaat uit twaalf meisjes en is sinds een jaar zelfstandig. Het repertoire van de groep bestaat uit show- en jazzdans. Door de deelname aan dit project wil Bertha de groep laten kennismaken met moderne dans. Lisa Hunitetu zal met haar samenwerken en de groep scholen in moderne danstechniek.

◆ **Marjolein Mudde** leidt een eigen balletschool in Haarlem. Met haar demonstratiegroep van zes personen wil zij graag een choreografie van een ander instuderen om de frisse, andere inbreng. Door dit project kan haar groep meer podiumervaring opdoen. Bovendien kan ze er zelf iets van leren. Haar groep is klassiek geschoold.

◆ **Jopie de Groot** is als docent verbonden aan Stichting Krater en Theater Krater in Amsterdam Zuid-Oost. Haar amateurdansers zijn al geruime tijd als groep bij elkaar onder de naam **Dansmelangé**. De groep bestaat uit zeven vrouwen met verschillende culturele en danstechnische achtergronden. Ze geven regelmatig voorstellingen en demonstraties in eigen buurt en theater. Jopie vindt het een prima project en de choreografie past bij het repertoire van de groep. De dansers zijn geschoold in verschillende dansvormen met de nadruk op dansexpressie en jazzdans.

Voor **Curriculum Vitae** is ingeschreven door:

◆ **Suze Jansen / Ria van Gurp.** Beiden zijn docent bij het creativiteitscentrum **De Beeldenaar** in Breda. Daar leiden ze samen een produktiegroep. Hun amateurdansers vonden het een leuk idee om een afgeronde produktie in te studeren. De choreografie past goed bij hun eigen repertoire. De groep bestaat uit tien meisjes met een dansexpressie achtergrond.

◆ **Jolande Hartog / Rienske Visser.** Zij geven leiding aan een groep van zes vrouwen, allemaal leerlingen van het **Jazz Ballet Centre**. Deze balletschool in Nieuwpoort wordt door Rienske Visser geleid. Daarnaast is zij docent aan de Rotterdamse Dansacademie. Rienske Visser zal de supervisie voeren tijdens het werken met de amateurdansers, Jolanda Hartog neemt het instuderen voor haar rekening. De dansers willen hun repertoire uitbreiden en eens ervaren hoe het is om de choreografie van een ander te dansen. Rienske Visser maakte tot nu toe al hun dansen. De dansers hebben een jazz achtergrond.

◆ **Mieke Verhooren.** Zij is artistiek leidster van dans- en bewegingsgroep **Mixed** in Geleen. Mieke volgt de Mikojel-opleiding en huurt een ruimte in een vormingscentrum. Haar dansers zijn beginners die het prettig vinden om naast de

expressielessen ook doelgericht te werken aan een produktie, omdat ze doorgaans procesmatig werken. De groep die uit acht personen bestaat, is in september 1987 voor het eerst bij elkaar gekomen en heeft een dansexpressie-achtergrond.

◆ **Marie-Louise IJsenbrand.** Zij is als dansdocent verbonden aan de **Streekmuziekschool Oisterwijk**. Ze werkt onder andere met een presentatiegroep van tien meisjes waar ze regelmatig mee optreedt bij diverse culturele gelegenheden in de streek. Haar danseressen zijn tot dusver in jazzdans getraind en het is een uitdaging om nu eens in een heel andere dansvorm te werken en deze te presenteren.

Samengevat nemen aan het Projekt Amateurtheaterdans drie choreografen, dertien docenten en elf groepen deel. Tijdens de uitvoeringsfase haken Marjolein Mudde en Anita Boone met hun groepen af. Mieke Verhooren en haar groep nemen niet deel aan de eindvoorstelling (zie Specifieke problemen en oplossingen).

De choreograaf

De makers van de drie geselecteerde choreografieën zijn bereid en enthousiast om aan het projekt deel te nemen. De projektmedewerkster voert gesprekken met Karin Meijer, Jan Stroeve en Sonja Bakker over de tijdsinvestering en de financiële vergoeding voor het projekt. Ook wordt ingegaan op de ervaring van de choreograaf met de overdracht van zijn werk en de beoogde doelgroep. Met de choreograaf wordt een overeenkomst tot het verrichten van enkele diensten gesloten. Daarin zijn opgenomen het honorarium, het maken van een werkplan, de auteursrechten en de werkuren.

Lokaties

In de opzet van het projekt zijn drie lokaties gepland waar de choreograaf met de docenten en een vaste voorbeeldgroep werkt. De begeleidingscommissie besluit in de voorbereidende periode dat het beter is om alle amateurgroepen wisselend als voorbeeldgroep direkt bij het projekt te betrekken. Het voordeel daarvan is dat iedere groep minstens één keer met de choreograaf samenwerkt. Een praktische bijkomstigheid is dat de reistijden voor de deelnemers evenredig worden verdeeld. Bij de inschrijving blijken alle deelnemers te beschikken over redelijke accommodatie.

Voor alle lokaties worden huurovereenkomsten gesloten. Voor de eindvoorstellingen worden vijf theaters in het land gehuurd: Schouwburg Orpheus in Apeldoorn, De Kring in Roosendaal, De Vest in Alkmaar, het Globetheater in Eindhoven en De Kunstmin in Dordrecht.

Dansgroep Lèfamm danst 'Vizicsoda'

Uitvoering

Hulpmiddelen

Wil bestaand repertoire toegankelijk zijn voor meerdere groepen dan is adequate registratie essentieel. Van de choreografen wordt daarom geëist dat zij voorafgaand aan de uitvoeringsfase een beschrijving van hun dans maken. Voor Karin Meijer en Sonja Bakker levert dit geen problemen op; Jan Stroeve moet eerst overtuigd worden van het nut van een beschrijving.

De drie choreografen hebben hun dans op een eigen wijze genoteerd. De beschrijvingen zijn zeer verschillend van aard (zie bijlage 1) maar geven ieder in voldoende mate de choreografie weer.

De projektmedewerkster en de betrokken choreograaf maken met behulp van het audiovisueel-produktieteam van de SKVE een video-instructieband van elke choreografie. Op deze band wordt de choreografie eerst in zijn totaliteit getoond door de oorspronkelijke groep; daarna komen verschillende delen of motieven aan bod. Als laatste deel is de toneeluitvoering te zien.

Voor Vizicsoda en Boys & Girls worden muziekopnamen gemaakt.

Dansbeschrijving en instructieband zijn intensief gebruikt tijdens de werkbijeenkomsten en repetities. Zeker in de eerste fase bij het zetten en onthouden van de dans wordt de instructieband veelvuldig afgedraaid. Daarna wordt de band een soort controlemiddel.

De dansbeschrijving gebruikt men gedurende het hele proces intensief. Een aantal docenten kopieert vooraf de beschrijving voor hun dansers. De muziek van de choreografieën wordt eveneens gekopieerd en thuis beluisterd. Vooral de dansers van Vizicsoda maken daar gebruik van.

Werkbijeenkomsten en repetities

Per choreografie zijn zes werkbijeenkomsten van vijf uur gepland (zie bijlage 2), waarin de choreograaf met de docenten en de voorbeeldgroep werkt. Het aantal repetities van de docent met de eigen groep ligt gemiddeld op dertien.

Tijdens de eerste werkbijeenkomst wordt door de projektmedewerkster de gang van zaken gedurende de uitvoeringsfase toegelicht. Iedereen zegt zijn of haar medewerking toe in het verslagleggen van het projekt.

De opbouw van een werkbijeenkomst ziet er als volgt uit: de warming-up, het instuderen van nieuw materiaal, overleg van de docenten met de choreograaf over het verloop van de tussenliggende repetities, herhalen van het reeds ingestudeerde materiaal. De tijdsindeling van de bijeenkomsten wordt vrij geïnterpreteerd door de choreografen en de deelnemers.

De werkbijeenkomsten dragen het karakter van een workshop, waarin naar een concreet eindprodukt, het presenteren van de choreografie, toegewerkt wordt.

Niet iedereen heeft evenveel ervaring met deze werkvorm, waarbij de zelfwerkzaamheid groot is. Enkele docenten appreciëren het workshop karakter met improvisatie-opdrachten minder; zij missen een duidelijke lessituatie.

Iedere werkbijeenkomst is een van de groepen als voorbeeldgroep aanwezig. Docenten en amateurs bevinden zich daardoor in dezelfde leersituatie. In het begrip moeten beiden duidelijk wennen aan elkaar én aan het gegeven dat men gezamenlijk werkt. Een enkele docent zou het prettiger gevonden hebben een aantal werkbijeenkomsten alleen met de choreograaf en collega's te werken.

De amateurdansers zijn unaniem positief over hun rol als voorbeeldgroep. Zij vinden het werken met de choreograaf zeer inspirerend; het maakt het idee van de dans duidelijker. Sommige docenten vinden echter, dat hun dansers onzeker worden van deze aanpak.

Door het roulerend systeem van voorbeeldgroepen krijgen de choreografen en de projektmedewerkster de kans om alle groepen minstens één keer te zien en met hen te werken en van gedachten te wisselen. Het effect is bovendien dat de choreografen al in een vroeg stadium kunnen zien welke groepen behoefte hebben aan aanpassing van de choreografie om hun presentatie sterker te maken.

De eerste drie werkbijeenkomsten worden besteed aan het zetten van de dans. Hierbij gaan alle choreografen op dezelfde manier te werk. Na de warming-up wordt een gedeelte van de dans gezet. Zo'n gedeelte wordt een aantal keren met steeds andere aandachtspunten doorgenomen. In daaropvolgende bijeenkomsten gaan de choreografen dieper in op de structuur en eigenheid van de dans. Elke werkbijeenkomst besteden de choreografen aandacht aan het verloop van de repetities van de docent met zijn eigen groep. De problemen die zich voordoen zijn heel verschillend. De docenten vragen regelmatig een bepaalde frase te verduidelijken, omdat er tijdens het zetten snel foutjes sluipen in de uitvoering van de dans. Halverwege de werkperiode hebben de meeste docenten hun choreografie in zijn totaliteit gezet. Als de eindpresentaties naderen, verschuift de werkwijze van instuderen naar het uitvoeren van de dans. In deze weken blijkt de technische uitvoering van sommige versies op enkele punten af te wijken van de oorspronkelijke choreografie. Alle choreografen besluiten echter dat het om details gaat die geen correctie behoeven, omdat ze de aard van de dans niet aantasten. Zij vinden het belangrijker dat de dansers zelfverzekerd worden over hun presentatie van de choreografie.

In de laatste fase wordt aandacht besteed aan de aankleding en belichting van de dans.

Sommige groepen repeteren extra wanneer de eindvoorstellingen in zicht komen. Andere groepen hebben daarvoor nauwelijks de tijd, omdat deze voorstellingen samenvallen met hun eigen presentaties.

Naast het instuderen van de choreografie is er met name tijdens de pauzes van de werkbijeenkomsten alle gelegenheid voor de docenten om opvattingen en ervaringen uit te wisselen.

De leden van de begeleidingscommissie wonen alleen een of meer werkbijeenkomsten bij om van de voortgang van het projekt op de hoogte te blijven. De werkbijeenkomsten kenmerken zich door een grote inzet en veel enthousiasme van docenten, dansers en choreografen. Ze verlopen in een geconcentreerde en ongedwongen werksfeer.

Specifieke problemen en oplossingen

De choreografen krijgen door de aard en de vormgeving van hun produkt te maken met specifieke problemen en oplossingen.

Boys & Girls van Sonja Bakker is een zeer dynamische funky jazzdans. In ons land wordt deze jazzstijl niet massaal gedoceerd. De technische drempel is behoorlijk hoog door de staccato isolatietechniek en de gecompliceerde coördinatie van de bewegingen. Toch is het de stijl die via videoclip en eigentijdse dansrages het meest naar voren treedt. Tijdens de werkbijeenkomsten van Sonja Bakker vallen heel veel zweetdruppels. De onbekendheid met de funkstijl veroorzaakt bij alle groepen problemen met dynamiek, zuiverheid (strakheid) en coördinatie.

Sonja Bakker is genoodzaakt haar choreografie aan te passen, omdat in bijna alle groepen de mannelijke dansers ontbreken. Ze besluit twee verschillende meidengroepen het thema 'uitdaging' te laten uitbeelden. Achteraf blijkt, dat deze aanpassing niet helemaal uit de verf komt door het geringe onderscheid in kostumering van de twee elkaar uitdagende groepen.

Door deze problemen heeft Sonja Bakker te weinig tijd om voldoende aandacht te besteden aan de afwerking van de vormgeving en presentatie.

Drie groepen halen de eindstreep. Hun presentaties zijn wisselend van kwaliteit en uitstraling. Het enthousiasme en de goede samenwerking met de choreografe is er niet minder om. Ook de docenten zijn tevreden met de resultaten.

Door één groep amateurdansers wordt na de eindvoorstelling een vraagteken gezet bij de haalbaarheid van een eigen interpretatie als groep. Alle beschikbare tijd en energie is gestoken in het onthouden en technisch kunnen uitvoeren van de dans.

Anita Boone kan door privéomstandigheden de werkbijeenkomsten niet bij wonen. De begeleidingscommissie besluit, dat zij toch kan deelnemen en met behulp van videoband en dansbeschrijving probeert de choreografie in te studeren.

Tegen het einde van de instudeerperiode zullen Sonja Bakker en Berdien Borgers de resultaten bekijken en beoordelen of de groep van Anita Boone aan de eindvoorstelling kan meedoen. Na een positief begin haakt Anita Boone toch af met het motief dat de repetities voor de choreografie haar te veel tijd kosten en niet het gewenste resultaat hebben.

Curriculum Vitae van Jan Stroeve wordt ingestudeerd door twee dansexpressiegroepen en twee jazzdansgroepen. Voor alle deelnemers betekent het werken aan zijn choreografie een kennismaking met moderne dans én het gebruik van de

stem. Door de verschillende dansachtergronden krijgen allen te maken met een probleem. De dansexpressiegroepen moeten zich in korte tijd de voor de uitvoering noodzakelijke danstechniek eigen maken. De technisch geschoolde jazzdansgroepen en hun docenten krijgen te maken met een ander soort leerproces dan zij gewend zijn. Zij moeten zich de bewegingskwaliteiten eigen maken zonder de steun van de muziek en zijn genoodzaakt zich te bezinnen op de inleving en intentie van het dansthema. Jan Stroeve legt de nadruk op de voordracht en duidt met beeldende taal de kwaliteit van de bewegingen aan.

De groepen hebben moeite met de voor hen nieuwe benadering van dansbeleving en voordracht. Door deze confrontatie wordt dit project voor hen een uitdaging om nieuwe gezichtspunten te ontdekken. De docenten zijn achteraf tevreden met hun keuze voor deze choreografie.

Mieke Verhooren besluit alle werkbijeenkomsten bij te wonen, maar niet aan de eindvoorstelling mee te doen. Een presentatie in juni is voor haar groep niet haalbaar, omdat voor hen de techniek een te grote drempel is. De groep wil liever wat langer de tijd nemen om de choreografie goed uit te voeren.

Drie groepen werken aan *Vizicsoda* van Karin Meijer. Voor de jazzdancers van Lèfamm is het een kennismaking met een nieuwe stijl. Dansmelangé heeft een gemengde danstechnische achtergrond. Deze twee groepen zijn zeer verschillend en het is fascinerend om te zien hoe bij beide groepen een eigen interpretatie van de choreografie ontstaat. Lèfamm heeft aanvankelijk haar bedenkingen tegen de choreografie; zij vindt deze te veel afwijken van het eigen repertoire.

Nadat Karin Meijer de dans gezet heeft, schenkt zij veel aandacht aan de onderlinge samenwerking tussen de drie groepen dansers in het stuk met behulp van de uitgeschreven partituur. Regelmatig werken de dansers zelfstandig aan hun eigen partij. Ze mengt Lèfamm en Dansmelangé waardoor leden van één groep elkaar aan het werk kunnen zien. Dit maakt hen zekerder over hun eigen prestaties en versnelt de acceptatie van de choreografie.

Marjolein Mudde laat op de derde werkbijeenkomst weten dat zij niet langer met haar groep aan het project zal deelnemen. Zij heeft vooraf niet van de mogelijkheid gebruik gemaakt om de choreografieën te bekijken. Geconfronteerd met vorm en inhoud van *Vizicsoda* valt de keuze haar tegen en verdwijnt de motivatie om mee te doen.

De eindvoorstellingen

Om de resultaten van het project te presenteren zijn er vijf eindvoorstellingen gepland. Elke voorstelling kent dezelfde programma-opbouw: voor de pauze de drie projekt-choreografieën, wisselend uitgevoerd door één van de deelnemende groepen; na de pauze een of twee gastgroepen. De begeleidingscommissie heeft deze gastgroepen die met hun repertoire een goed beeld van het huidige peil van de amateurtheaterdans geven, uitgenodigd ten einde een avondvullend program-

ma te kunnen bieden. Voor de projektgroepen blijkt deze aanvulling ook een zinvolle functie te hebben. Naast het kennis nemen van de prestaties van andere amateurs, vermindert de spanning.

De groepen worden geacht zelfstandig een presentatie te kunnen geven; niet alle groepen blijken daar evenveel ervaring mee te hebben. Een aantal deelnemers heeft meer begeleiding en supervisie verwacht.

Uiteindelijk verschijnen alle groepen goed gekostumeerd en geschminkt op het podium. Kostuums worden waar nodig aangepast aan de lichamen van de dansers en de financiën van de groep, waarbij men soms afwijkt van de oorspronkelijke aankleding.

Technische begeleiding van de voorstellingen wordt uitgevoerd door de technici van elk theater. Twee projektgroepen beschikken over eigen belichters. Deze worden weliswaar ingezet, maar krijgen nauwelijks de kans hun steentje bij te dragen. Ondanks lichtplannen en gesprekken vooraf zijn er veel communicatiestoornissen, alleen in Apeldoorn en Eindhoven verloopt de voorstelling technisch soepel. Alle onzekerheden en misverstanden ten spijt is de sfeer onder de deelnemers goed.

Op 27 mei 1988 is het dan zo ver. De spits wordt afgebeten in de grote zaal van Schouwburg Orpheus in Apeldoorn. Het openingswoord wordt gesproken door Dick van de Vooren, directeur van het LCV.

Curriculum Vitae wordt uitgevoerd door de dansers van Marie-Louise IJsenband. Vizicsoda door Léfamm en Boys & Girls door J'Annemikes Jazz.

De gastgroepen zijn de volksdansgroep **Hupsakee** uit Amsterdam met de choreografieën IJsselmeer en Horlepiep, en de moderne dansgroep **Duende** uit Leeuwarden met Schijn.

De voorstelling verloopt goed. Het bezoekersaantal van ongeveer vijftig personen is zeer teleurstellend en ontlokt wrange opmerkingen aan de deelnemers. Gelukkig vinden de andere voorstellingen in kleine theaterzalen plaats.

Op 29 mei 1988 wordt in Schouwburg de Kring in Roosendaal het openingswoord gesproken door Bert Janmaat, directeur van het NID.

Dansgroep De Beeldenaar voert Curriculum Vitae uit. Dansmelangé presenteert Vizicsoda en Boys & Girls wordt gedanst door Dansattack. De gastgroepen zijn volksdansgroep **Praznik** uit Rotterdam met Trakiiski Smesen Tans en **Stichting Dansz** uit Zeeland met L'Esprit macabre en Primitern.

De zaal is halfvol en de voorstelling verloopt soepel.

In Theater De Vest in Alkmaar wordt de voorstelling op 4 juni 1988 ingeleid door Gerard Kruger, hoofd afdeling vrije tijd van het LOKV. De groepen van het Jazz Ballet Centre dansen Curriculum Vitae en Boys & Girls. Dansmelangé voert Vizicsoda uit.

De gastgroepen zijn **Dansgroep Eerke de Haan** met Broken Dreams en Gigo-

lo's (première) en volksdansgroep **Gaida** met een Macedonische dansserie. De kleine zaal van De Vest is zeer goed gevuld, waarschijnlijk omdat Gaida uit deze regio afkomstig is. Met de technicus ontstaan alle denkbare communicatiestoornissen, waardoor de voorstelling voor de uitvoerenden in een geïrriteerde sfeer verloopt.

John Beek, voorzitter van de Commissie AK-Dans van het Ministerie van WVC, opent de voorstelling op 11 juni 1988 in het Globetheater te Eindhoven. Curriculum Vitae wordt gedanst door de dansers van Marie-Louise IJsenbrand, Vizicsoda door Lèfamm en Boys & Girls door het Jazz Ballet Centre. Voor al deze groepen is het de tweede voorstelling in dit project.

Als gastgroep presenteert **Danscentrum Utrecht** de productie Two lips. Het bezoekersaantal ligt rond de honderd.

Op 12 juni 1988 vindt in Schouwburg De Kunstmin in Dordrecht de laatste voorstelling plaats. Dick van de Vooren spreekt opnieuw het openingswoord. Jazz Ballet Centre, J'Annemike's Jazz en Dansmelangé dansen respectievelijk Curriculum Vitae, Boys & Girls en Vizicsoda.

De gastgroep is ook deze keer **Danscentrum Utrecht** met Two lips. Zeventig bezoekers zien deze voorstelling.

Verslaggeving en evaluatie

Ten behoeve van een zinvolle evaluatie en het beschrijven van de werkwijzen wordt van alle deelnemers verwacht een bijdrage te leveren aan de verslaggeving. Van de werkbijeenkomsten worden door de projektmedewerkster verslagen gemaakt. De docenten beschrijven de repetities met de amateurs en hun werkmethoden. Om deze verslaggeving te structureren worden formulieren uitgereikt. Daarop kan de docent per repetitie aangeven wat het onderwerp van de repetitie is; op welke wijze de docent gewerkt heeft; op welke manier de hulpmiddelen gebruikt zijn en of het gestelde doel wordt bereikt.

De dansers krijgen een eigen verantwoordelijkheid voor de verslaggeving van de repetities. Zij schrijven hun ervaringen in een logboek. Het is de bedoeling dat dit logboek circuleert en ieder om de beurt een pagina invult. De logboeken reflecteren de werkmethoden van de docenten en geven de indrukken van de amateurdansers weer. Hierin kunnen zij ook punten van kritiek of onvrede kwijt. De begeleidingscommissie bepaalt de gewenste kaders voor het eindverslag en op basis daarvan worden de evaluatievragen geformuleerd voor zowel choreografen als docenten.

De docenten ontvangen een tweeledige vragenset. De een is gericht op de werkbijeenkomsten met de choreograaf; de andere set gaat over de repetities met hun amateurs.

De vragensets (zie bijlage 3) hebben betrekking op de door de choreografen en

docenten gehanteerde werkmethode, de eigen inbreng van de deelnemers en hun oordeel over inhoud en organisatie van het project.

Niet op alle fronten is de verslaglegging goed verlopen. Slechts drie docenten hebben alle repetitieveverslagen gemaakt. De logboeken zijn goed bijgehouden. De respons op de evaluatievragen is honderd procent.

Dansgroep Dansmelangé danst 'Vizicsoda'

Hoofdstuk 3

Werkwijzen en werkmethode

Inleiding

Een van de onderdelen van de doelstelling van het project is het ontwikkelen van werkmethoden om bestaande choreografieën te kunnen overdragen. Uit de hierna beschreven werkwijzen blijkt dat de drie choreografen een vrijwel identieke werkmethode hanteren om hun dans op een amateurgroep over te dragen.

De werkvorm waarin de choreografie tijdens de werkbijeenkomsten wordt overgedragen, is niet reproductief gericht, maar gaat uit van de mogelijkheden van de deelnemers, hun zelfwerkzaamheid en betrokkenheid. De gehanteerde werkwijzen maken de amateurdansers bewust van dans als voordrachtskunst, omdat ze de samenhang tussen het vormgeven (technische en expressieve vaardigheid) en de presentatie benadrukken. Het leerproces dat daarmee op gang wordt gebracht, is erop gericht de uitdrukingskracht van de danser en van de groep te vergroten.

De leerstof, die zowel de choreograaf aan de docenten als de docent aan zijn amateurgroep aanbiedt, omvat de volgende facetten:

- introduceren van een onbekende stijl;
- het aanleren van het dansmateriaal;
- het duidelijk maken van timing en plaatsing;
- het verduidelijken van de betekenis van de dans;
- het aanreiken van interpretatiemogelijkheden om de thematiek vorm te geven;
- het omvormen van persoonlijke interpretaties tot een groepspresentatie;
- het doen van suggesties met betrekking tot belichting, decor en kostuums.

Werkwijze van de choreografen

Hoewel is afgesproken dat de choreografen vooraf een werkplan op papier zullen zetten, is dit niet gebeurd. Het vooruitzicht om met voor hen onbekende mensen te werken, weerhoudt de choreografen hiervan. Zij willen eerst de deelnemers zien om het werkplan afhankelijk van het nivo te kunnen opstellen. Zij zijn van plan maximaal vier bijeenkomsten te wijden aan het instuderen van de choreografie en de laatste twee te gebruiken voor de afwerking.

De choreografen bereiden zich ieder op hun eigen wijze voor. Karin Meijer bekijkt opnieuw de video-opname van Vizicsoda uitgevoerd door de groep waarvoor ze deze choreografie gemaakt heeft. Ze beluistert de muziek en gaat zelf de studio in om bepaalde frasen weer door te nemen.

Jan Stroeve en Sonja Bakker hebben beiden hun eigen groep ter beschikking om de choreografie weer op te halen.

Tijdens het aanleren van de choreografie worden het technische materiaal en de betekenis van de dans geïntegreerd aangeboden. Daarna verduidelijken de choreografen de afzonderlijke dansfrasen en geven zij aan op welke manier de docent en de groep naar bewegingskwaliteit en interpretatie kunnen zoeken om de choreografie vorm te geven. De choreografen toetsen de uitvoering van de groepen aan hun oorspronkelijke idee.

In besprekingen met de dansers geven zij aanwijzingen om de uitdrukingskracht van de betreffende groep te vergroten. Zij erkennen daarbij de eigen uitdrukingsmogelijkheden van een groep en stimuleren deze om tot een eigen interpretatie te komen.

Een gedetailleerde beschrijving van de werkwijzen van Karin Meijer, Jan Stroeve en Sonja Bakker is opgenomen als bijlage 3. In vergelijking met een gangbare lesmethodiek geven deze werkwijzen de volgende verschillen te zien:

- er vindt geen loskoppeling plaats van de danstechniek en de voordracht van de bewegingsfrase;
- de nadruk ligt op het vormgeven en presenteren van de choreografie. In een lessituatie gaat verhoudingsgewijs meer aandacht naar het technisch aanleren van de beweging. De leerling wordt weinig geschoold in het betekenis geven aan de beweging;
- de afsluitende combinatie in een les biedt de leerling slechts een kort verwerkingsmoment waarin hij de uitdrukingskracht van de beweging in zijn totaliteit kan ervaren. In de werkwijze van de choreografen staat deze totaliteit centraal;
- de werkwijze van de choreografen is minder gericht op de persoonlijke leerprocessen en meer op het groepsproces om tot een gezamenlijke presentatie te komen.

Werkwijze van de docenten

Slechts één docent heeft vooraf met zijn dansgroep overleg gepleegd over de keuze van de choreografie.

Niet alle docenten maken vooraf een werkplan voor de repetities. Degenen die dat wel doen, stellen dit tijdens het instuderen bij onder invloed van de werkwijze van de choreografen. Als voorbereiding op de repetities halen de docenten het in de werkbijeenkomsten ingestudeerde materiaal op met behulp van de videoband, de dansbeschrijving en hun aantekeningen of putten zij uit hun geheugen.

In de werkwijze van de docenten speelt hun eigen scholing een belangrijke rol. Aanvankelijk start de meerderheid met een reproductieve werkvorm, dat wil zeggen de docent doet voor, de leerling kopieert de beweging. Bij de meeste docenten weerspiegelt de werkmethode een algemene opvatting over dansmethodiek, die gebaseerd is op de overdracht van dansvaardigheid waarbij men uitgaat van een concentrische manier van werken. Hierbij krijgt eerst de acceptatie van de techniek alle aandacht; vervolgens wordt de betekenis van de beweging-

gen en de daarmee samenhangende bewegingskwaliteit benadrukt. De dansexpressiedocenten gaan in hun werkmethode uit van een expressief/creatieve aanpak waarbij techniek en betekenis niet worden losgekoppeld maar organisch worden aangeleerd. Pas in tweede instantie verdiepen zij zich in de verschillende facetten waardoor een beweging tot stand komt. Zij missen het onderzoeksproces dat aan het ontstaan van de bewegingsfrases voorafgaat. De docenten die lesgeven in een danstechniek hebben meer problemen met de geïntegreerde werkwijze van de choreograaf. De dansexpressiedocenten zijn duidelijk meer vertrouwd met het helder maken van de relatie tussen techniek en kwaliteit van een beweging. Na enkele werkbijeenkomsten wordt de aanpak van de 'techniekdocenten' bij het overdragen van de choreografie aan hun amateurs beïnvloed door de werkmethode van de choreograaf.

De docenten worden tijdens het leerproces geconfronteerd met de uitdrukingskracht van de eigen groep en met de mogelijkheden van de groep om deze te vergroten en in samenhang te brengen met de thematiek en de structuur van de dans. Daarnaast kan het dansmateriaal uit de choreografie soms aanleiding zijn om de groep in de gewenste techniek bij te scholen. Gekoppeld aan de tijdlimiet van het project zijn de docenten gedwongen keuzes te maken in de leerstof. Dat betekent dat de verdieping op nieuwe aspecten van voordracht en uitvoering, én de eigen interpretatie niet altijd tot hun recht komen. Sommige docenten geven de groep daarvoor duidelijk de ruimte; anderen streven naar een getrouwe weergave van de oorspronkelijke choreografie. Deze reproductieve werkwijze sluit de mogelijkheid uit om tot een eigen interpretatie te komen. Bij enkele docenten wordt dit proces wel gestart, maar dat wordt vanwege het tijdsaspect niet zichtbaar in de presentatie.

Conclusies

Doelstellingen

Bij de opzet van het project is uitgegaan van drie doelstellingen:

1. Het ontwikkelen van werkmethoden. De tijdens het project gehanteerde werkwijzen worden geëvalueerd om tot geschikte werkmethoden te leiden.

De drie choreografen zijn ingespraakt over de opzet en het doel van het project. Ze hebben meegewerkt aan het samenstellen van een video-instructieband en hebben een dansbeschrijving gemaakt. Met die informatie en hulpmiddelen zijn ze met docenten en amateurdansers aan het werk gegaan. Onafhankelijk van elkaar en op basis van heel verschillende choreografieën hebben ze, weliswaar ieder op hun eigen manier dezelfde werkmethode gebruikt.

De docenten op hun beurt hebben al heel snel in het proces veel overgenomen van deze werkmethode. De conclusie kan daarom zijn, dat in dit project één werkmethode is gehanteerd, gebaseerd op het principe dat danstechnische en belevingselementen geïntegreerd worden aangeboden. De dansers worden er vanaf het begin bewust van gemaakt dat het om een podiumpresentatie gaat; er wordt veel nadruk gelegd op belevingselementen. Het interpreteren van mogelijkheden die tot vormgeving en presentatie leiden, is voor het merendeel van de docenten een onbekend proces. Omdat er sprake is van drie groepsdansen, krijgen aspecten als samenwerking, timing en plaatsing veel aandacht in deze methode.

2. Het ontsluiten van geschikt dansrepertoire voor amateurs. Het project geeft met het overdraagbaar maken van drie bestaande choreografieën een aanzet om te komen tot de opbouw van repertoire dat voor hergebruik geschikt is en centraal ligt opgeslagen.

De drie choreografieën zijn met meer en minder succes overgedragen en hebben tot podiumpresentaties geleid.

Boys & Girls heeft vier inschrijvers. Drie groepen hebben de dans uiteindelijk gepresenteerd. Curriculum Vitae kent eveneens vier inschrijvers en drie presenterende groepen. Voor Vizicsoda schrijven drie groepen in, twee komen er tot presentatie.

Dansbeschrijvingen en video-instructiebanden blijken zeer goed bruikbaar in de praktijk. Vizicsoda is al eerder in de LCV-choreografiebank opgenomen. Boys & Girls en Curriculum Vitae komen na dit project met hun registraties ook in deze choreografiebank terecht en zijn daar, onder bepaalde voorwaarden, voor andere amateurdansgroepen beschikbaar.

3. Scholing van de dansdocent. Het projekt schoolt de docenten in het repetitorschap; de docent leert om aan de hand van dansbeschrijving en video-registratie het werk van een andere choreograaf met zijn amateurs in te studeren.

Docenten zijn in dit projekt door de choreografen geschoold in het overdragen van een bestaande choreografie die ze niet zelf hebben gemaakt. Aanvankelijk zijn er misverstanden over de 'eigen interpretatie'. Verschillende docenten koppelen dit begrip niet aan een vormgevingsproces. Zij hebben de indruk dat met 'eigen interpretatie' bedoeld wordt dat ze de choreografie zelfstandig kunnen wijzigen. Tijdens de werkbijeenkomsten wordt dit misverstand opgehelderd. De meeste docenten worden met een werkwijze geconfronteerd, die zij zelf niet gewend zijn te gebruiken. Dit brengt gedachtenwisselingen op gang en leidt tot nieuwe visies en aanpassing van de eigen werkmethode bij bijna alle docenten.

Choreografieën

Boys & Girls vindt de begeleidingscommissie bij selectie een pittige, maar haalbare jazzdans. De choreografie heeft aanvankelijk ook de meeste belangstelling van inschrijvers (zes aanmeldingen). Toch blijkt juist deze choreografie danstechnisch de hoogste drempel te hebben en Sonja Bakker moet dan ook veel tijd aan de techniek besteden. Voor Boys & Girls zijn de zes werkbijeenkomsten niet toereikend om te komen tot een echt goede presentatie waarbij techniek en eigen interpretatie voldoende tot hun recht komen. De eindpresentaties zijn dan ook wisselend van kwaliteit.

Curriculum Vitae, gekozen om zijn dramatische aspecten en het gebruik van de stem, voldoet uitstekend. Het is een haalbare uitdaging in een nieuwe techniek voor alle deelnemers. De eindpresentaties zijn goed.

Vizicsoda is geselecteerd, omdat het een mooie choreografie is met zeer eenvoudig passenmateriaal. Tijdens de praktijk van het instuderen blijken de passen inderdaad niet ingewikkeld, maar leveren ritme en tempo van de muziek de nodige problemen op. Twee groepen laten elk een prima presentatie zien. Vizicsoda is een goede choreografie voor amateurs.

Publiciteit en werving

Ten aanzien van de publiciteit kan de conclusie getrokken worden dat deze, hoewel goed verzorgd, landelijk verspreid en op de doelgroep gericht, niet de verwachte respons heeft opgeleverd. De belangstelling om aan het projekt deel te nemen (dertien groepen en vijftien docenten waren geïnteresseerd) was niet overweldigend. Ook de publieke belangstelling voor de eindvoorstellingen viel tegen.

Hulpmiddelen

Projektmedewerkster, choreografen en docenten hebben vastgesteld dat de dans-beschrijvingen en de video-instructiebanden belangrijke en goede hulpmiddelen waren. Zij werden intensief gebruikt tijdens de werkbijeenkomsten, door de docenten bij het voorbereiden van de eigen repetities en door de amateurdansers tijdens die repetities. Beschrijving en video-band gaven echter niet altijd antwoord op alle vragen. De instructie en toelichtingen van de maker vinden docenten en choreografen zelf noodzakelijk voor een goede overdracht.

Anita Boone, de docent die niet in staat is de werkbijeenkomsten bij te wonen, moet Boys & Girls zonder begeleiding en toelichting van de choreograaf instuderen. Zij is na enkele weken gestopt, omdat de repetities teveel tijd in beslag nemen en niet het gewenste resultaat hebben.

Eindvoorstellingen

Als afsluiting zijn er vijf voorstellingen gepland. Daarbij is uitgegaan van een geografische spreiding. Achteraf is dit geen gelukkige keuze, omdat er voor amateurdansvoorstellingen nog weinig ander publiek blijkt te zijn dan de eigen achterban.

De techniek werd verzorgd door de technici van het betreffende theater. Dit gaf veel misverstanden en irritaties. Een eigen projekt-technicus die het programma en de wensen van de deelnemers goed kent, geeft waarschijnlijk betere resultaten.

Zowel dansers als docenten vinden het een goede ervaring om mee te doen in een theatervoorstelling. Zij zijn tevreden met de choreografie en op één groep na ook met de uitvoering daarvan. Deze ene groep zet vraagtekens bij de haalbaarheid van een eigen interpretatie na zo'n korte periode van repeteren. De choreografen vinden niet alle uitvoeringen van voldoende kwaliteit.

De opzet van de eindvoorstellingen is goed bevallen. Docenten en dansers zijn geïnteresseerd in en enthousiast over de deelname van de gastgroepen. Ook voor het publiek zijn de gastgroepen een geslaagde aanvulling op het programma.

Verslaglegging

Alle deelnemers hebben zoals afgesproken bijgedragen in de verslaglegging en evaluatie van het projekt. Niet compleet zijn de verslagen van de docenten over de eigen repetities. Slechts drie docenten hebben het volgehouden alle repetities te beschrijven.

Evaluatie met choreografen en docenten

De choreografen

De choreografen concluderen dat repertoire-ontwikkeling voor amateurs zinvol is omdat het de groepen theater-ervaring kan bieden en tot verbreding van inzichten en danservaring kan leiden. Zij vinden dat choreografieën geschikt zijn voor amateurs wanneer:

- het thema voor de dansers herkenbaar is;
- de compositie helder is;
- de choreografie aansluit bij de dansvaardigheid van de groep;
- de choreografie past bij de doelstelling van de dansers en/of groep;
- de dansantheid en theatraliteit van de choreografie de dansers uitdagen en voldoende mogelijkheden tot inleving bieden.

Karin Meijer, Sonja Bakker en Jan Stroeve merken op, dat zij bij het instuderen van hun choreografieën door voor hen onbekende groepen eisen stellen aan de docent/

artistiek leider van de groep. De docent moet:

- de choreografie vooraf bekijken;
- de keuze voor een choreografie met zijn groep bespreken;
- zelf het dansmateriaal voldoende kunnen beheersen;
- zijn groep tot een presentatie kunnen brengen.

Ook aan de amateurdansers stellen de choreografen eisen:

- zij moeten voldoende dansvaardig zijn om de choreografie uit te voeren;
- plezier hebben in het geven van voorstellingen;
- open en flexibel staan tegenover nieuw in te studeren materiaal.

De drie choreografen vinden het noodzakelijk om persoonlijk betrokken te zijn bij het opnieuw instuderen van hun choreografie, om de door hen gewenste kwaliteit van vormgeving en presentatie te kunnen bewaken.

De docenten

De docenten zeggen na deelname aan het project, dat het zich inleven in en het werken aan de choreografie van een ander niet alleen nieuw voor hen is, maar ook interessant en moeilijk. Door deze confrontatie ontstaan leermomenten als:

- jezelf meer bloot durven geven in het bijzijn van andere docenten;
- een beter inzicht krijgen in een andere werkmethode en die vergelijken met de eigen methode;
- het beter analyseren van dansmateriaal en de betekenis van de bewegingen.

Als bijkomend effect waarderen de docenten de contacten met collega's en het uitwisselen van werkervaringen.

Slotconclusies

Het projekt heeft materiaal opgeleverd dat voor verdere analyse interessant is. Met het projekt is de nogal stevig verankerde opvatting dat je als docent je eigen dansen moet maken, met succes doorbroken. De eindvoorstellingen hebben goede presentaties opgeleverd en alle deelnemende docenten willen graag nog eens een dans van een andere choreograaf op het repertoire nemen.

Dit projekt is een eerste concrete samenwerking van LOKV, NID en LCV op een 'nieuw' terrein. Zowel naar inhoud als vorm is het projekt geslaagd te noemen. De afstemming van begeleidingscommissie, LCV bureau en projektmedewerkster heeft geleid tot een positief resultaat.

Muziekschool Oosterwijk danst 'Curriculum Vitae'

Hoofdstuk 5

Aanbevelingen

Op grond van het voorgaande beveelt de begeleidingscommissie van het Projekt Amateurtheaterdans het volgende aan:

1. Het Projekt Amateurtheaterdans heeft een aanzet gegeven om te komen tot een bruikbare werkmethode voor de overdracht van bestaande choreografieën. Voor een verdere ontwikkeling van goed onderbouwde werkmethoden dient nadere analyse plaats te vinden van het materiaal dat het projekt heeft opgeleverd.
2. Wanneer werkmethoden ontwikkeld en beschreven zijn moeten dansdocenten geschoold worden in het hanteren van deze methoden.
3. Om ontwikkeling en uitbreiding van geschikt dansrepertoire voor amateurs op bredere schaal te bewerkstelligen moeten meer choreografieën adequaat geregistreerd worden. Het opzetten en uitbouwen van een choreografiebank voor amateurtheaterdans is daarbij noodzakelijk.
4. Choreografen dienen gestimuleerd te worden vaker choreografieën voor andere amateurgroepen te maken.
5. Amateurdansgroepen dienen gestimuleerd te worden vaker met een gastchoreograaf te werken.
6. Er dienen meer gelegenheden gecreëerd te worden waar amateurdansgroepen zich voor een publiek kunnen presenteren.
7. Er dient een landelijke infrastructuur voor amateurdans in Nederland te komen.

Utrecht, augustus 1988.

Bijlage I

Voorbeelden dansnotatie van Karin Meijer, Jan Stroeve en Sonja Bakker

Detail dansbeschrijving van Karin Meijer

Algemeen

- front aanduidingen:
- = front naar publiek
  - = front naar links (van publiek uit gezien)
  - = front naar links achter

Plié = knie(ën) buigen

Relevé = op tenen gaan

Houdingen:

- 1 armen zij hoog handpalmen zij laag
- 2 handen in vuisten, vuist is voor tegenovergestelde schouder, elleboog op schouderhoogte, andere arm zij laag
- 3 vanuit bovenstaande houding, arm gaat langzaam omhoog: tijdens 'hak' voor 'val'
val:
- 4 armen ontspannen langs het lichaam naar beneden
- 5 als bovenstaande houding met gezicht naar de grond
- 6 met een scherp accent (♯) hoofd naar knie brengen, arm als in 2, komt rechterknie op dan is linkerarm gebogen.
- 7 met accent vanuit 6 opstrekken, hak voorwaarts plaatsen zonder gewicht

GROEP 1

=====

maat	front	houding	
31			maak half rondje i.p.v. heel, als in maat 20. tr. 4, tel 3 plië op links, rechterknie optrekken.
32			'hielfiets' op links, linkerarm kruist voor; vuisten tr. 1, tel 1,2 linkerbeen strekken, rechterhak voor plaatsen. tel. 3 plië op links (veer) tr. 2, tel 1,2 als tr. 1 tel 1,2 strek tel 3 veer met knie-hoofd! (zie houding 6) tr. 3, tel 1 strek, rechterbeen gaat recht naar beneden en zwaait uit, voet wat geflex.
			tel 2 rechterbeen 'verlengen' tel 3 buig rechterknie en kruis onderbeen voor linker onderbeen.
			tr. 4 tel 1, 2 zwaai rechterbeen uit tel 3 stap in plië op rechts, wissel armen.
33			'hielfiets' op rechts
34			'hielfiets' op links. tr. 4, tel 3 plië op (stand been) links: diep
35			'terug' handen openen, armen laag tr. 1 tel 1,2 stap achterwaars op rechts: op tel 3 stap achterwaarts op links in plië: diep. tr. 2, tr. 3, tr. 4 herhaal tr. 1 3x
36			'heen' als terug maar dan alles voorwaarts.
37			'hielfiets' op links
38			'hielfiets' op rechts
39			'terug' doorgaan tot in de coulissen
40-42			rust
43			tr. 1, tr.2 , tr. 3 rust tr. 4, tel. 1, 2 grote stap op rechts tel. 3 stap in plië op links
44			'hielfiets' op links
45			'hielfiets' op rechts

Detail dansbeschrijving van Jan Stroeve

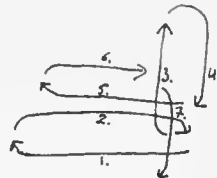
DOENERS

- vangen dromer op met gestrekt
1. been en gebogen r. been
duwen dromer weg en komen op.
- 1. been in arabesk met geflexte
handen.

tel in 5

- springen op r. been,
1-2-3:1. achter r. achter
1. been.1-2-3 r. achter
1. achter,- Kwart slag r.om
- herhaal nog 2 keer.
- spring 2-3 r.arm opheffen.
- loop l-r-l spring van r. op r.
- idem andere kant.
- loop weer terug l.r.l.- Rechts uit
gestrekte rug voorwaarts
armen zij.
- r. voet hak-teen-hak-teen
kijk naar l. en loop l.r.l.-sta
armen gestrekt + vuisten
armen in-uit-in-uit (decoté).
- blijf staan in contraction.
- strekken op uit contraction
draaien langzaam om (l.om)
als partner passeert.

verplaatsing van doeners

dromers komen op

X ← X ← X ← X ← X ←	danser 4
X ← X ← X ← X ←	" 3
X ← X ← X ←	" 2
X ← X ←	" 1

eerst danser 4, dan valt 3 in, etc.

tel in 3

- strek 1. been maak met beide armen
rek beweging (geflexte handen),
- strek 2-3 + draai 2-3 r.l.r.

Detail dansbeschrijving van Sonja Bakker

Maat

- 35** 1-8 1-4 verdiep plië, wissel armen
5-8 terug
- 36** 1-8 1 stap op links ver naar achter in plië ↓ opzij linkerheup uit, rechterbeen tendu opzij, rechterhand bij hart, linkerarm diagonaal hoog
2-3 houd positie
4 sta le positie parallel, face en focus naar publiek
5-8 zie maat 24 van jongens *allerlaatste acht been gewoon intrekken

* Positie

o	o	o	o	meiden
o			o	
	o	o		
o	o	o	o	jongens

'GIRLS & BOYS' 2e gedeelte samen

Maat

- 37** 1-8 op - maat: op en zet rechts weer vuisten bij heupen, op maat tel
1-2 stap links met ripple in plië
3-4 2 snelle ripples
5 til rechterbeen gestrekt achter op ribben uit
6 (draai mee) ribben diagonaal rechts uit, zet rechterbeen in plië, strek linkerbeen
7 naar linkerkant
8 naar rechterkant

* ripple: cirkeltje met borstbeen, over hoog, accent: uit)

- 38** 1-8 face en focus naar publiek ↗
1 en 2 schouders neer/neer isolatie
3-4 touch rechts bij links ↘ schouders neer/neer
5 tour en dedans op rechts (alleen afzet van rechtervoet) armen-in ellebogen-op en
6 bill change links/rechts ↗
7-8 vuisten bij heupen, touch linkervoet cross voor
8 touch linkervoet opzij, bovenlichaam tegengesteld swingen, door plië

- 39** 1-8 1 linker fankick (van cross voor, over hoog, naar opzij) armen laag
2 zet linker opzij neer
3 soutenu linksom, armen via schouders omhoog
4 stap links, cross voor ↑ diepe plië, drop arms en hoofd
5 stap rechts achter → (linkerbeen gestrekt voor) face en focus naar links, rus van rechterhand tegen rechterslag, met elleboog achter
6 plië, drop rechterhand, kijk naar plafond, linkerhand op linker knie
7 houd positie
8 fel: hoofd naar publiek

- 40** 1-8 1 en 2 pas de bourrée linksachter ↖
1 linkervuist gestrekt voor rechtervuist bij rechterschouder, elleboog op schouderhoogte achter en houd positie
2 wissel armen
3 tour en dedans op rechts, armen in ellebogen-op en
4 ball change links/rechts linkervuist voor, rechtervuist in
5 en 6 vuisten bij heupen links passé parallel rechts plië, push bekken voor achter/voor

Dansgroep J'Annemikes jazz danst 'Boys & Girls'

Bijlage 2   Werkwijzen

2(a)

Op 27 februari 1988 vindt volgens planning de eerste werkbijeenkomst plaats. De uitvoeringsfase loopt vanaf deze datum tot de eerste voorstelling op 27 mei. De werkbijeenkomsten voor Curriculum Vitae worden gepland op:

- 27 februari in Breda met voorbeeldgroep De Beeldenaar o.l.v. Suze Jansen/Ria van Gurp.
- 12 maart in Tilburg met voorbeeldgroep Muziekschool Oisterwijk o.l.v. Marie-Louise IJsenbrand.
- 26 maart in Nieuwpoort met voorbeeldgroep Jazz Ballet Centrum o.l.v. Jolande Hartog/Rienske Visser.
- 16 april in Geleen met voorbeeldgroep Mixed o.l.v. Mieke Verhooren.
- 1 mei in Breda met voorbeeldgroep De Beeldenaar o.l.v. Suze Jansen/Ria van Gurp.
- 14 mei in Tilburg met voorbeeldgroep Muziekschool Oisterwijk o.l.v. Marie-Louise IJsenbrand.

De werkbijeenkomsten voor Vizicsoda worden gepland op:

- 5 maart in Arnhem met voorbeeldgroep Léfamm o.l.v. Bertha Huls/Lisa Hunitetu.
- 2 april in Amsterdam met voorbeeldgroep Dansmelangé o.l.v. Jopie de Groot.
- 9 april in Haarlem met voorbeeldgroep o.l.v. Marjolein Mudde.
- 23 april in Arnhem met voorbeeldgroep Léfamm o.l.v. Bertha Huls/Lisa Hunitetu.
- 7 mei in Amsterdam met voorbeeldgroep Dansmelangé o.l.v. Jopie de Groot.

De werkbijeenkomsten voor Boys & Girls worden gepland op:

- 28 februari, in Eindhoven met voorbeeldgroep J'Annemikes Jazz o.l.v. Annemiek van Hak.
- 6 maart in Roosendaal met voorbeeldgroep Dansattack o.l.v. Loes Evergaars.
- 20 maart in Roosendaal met voorbeeldgroep Syncopation o.l.v. Anita Boone.
- 27 maart in Eindhoven met voorbeeldgroep J'Annemikes Jazz o.l.v. Annemiek van Hak.
- 17 april in Dordrecht met voorbeeldgroep Jazz Ballet Centre o.l.v. Rienske Visser.
- 15 mei in Roosendaal met voorbeeldgroep Dansattack o.l.v. Loes Evergaars.

2(b)

De werkwijze van Karin Meijer

1e WERKBIJEENKOMST

Onderwerp: Introductie van de choreografie door gebruik van de video-instructieband en een toelichting van Karin. **vorm**
groep

Warming up: Karin vraagt aan de docent van de voorbeeldgroep een warming-up te geven aan alle aanwezigen. Karin observeert tijdens de warming-up de deelnemers. **groep**

Introductie van het passenmateriaal: De leerstof bestaat uit de 4 passencombinaties die het basis-materiaal vormen van de choreografie. De 4 combinaties komen allen om de beurt aan de orde, waarbij Karin de pas uitlegt, voordoet en vervolgens de pas een aantal keren corrigeert terwijl de deelnemers deze uitvoeren. **groep**

Bij een van de passen gebruikt Karin een vloeiende bewegingskwaliteit in de armen. Om de grootste fouten weg te halen laat ze de deelnemers in duo's werken. De een maakt de beweging, de ander kijkt toe en corrigeert. **twee aan twee**

Herhaling Hiervoor gebruikt Karin een frase uit de choreografie waarin de 4 passen allen voorkomen. De volgorde wordt uitgelegd en de groep oefent de frase. **ieder voor zich**

De bewegingskwaliteit van de frase wordt uitgediept, eerst pas voor pas, dan in de frase als totaal. Het aanrollen, hoogtepunt en terugvallen is de kenmerkende kwaliteit van de choreografie. **groep**

Totaalbeeld: Vervolgens wordt het totaalbeeld van de frase gezet. De frase wordt enige keren in de juiste zetting uitgevoerd. **groep**

Herhaling: Karin vraagt aan alle deelnemers de aangeleerde frase naar eigen inzicht in een doorgaande energiestroom te zetten, waarbij men kan spelen met de verschillende onderdelen van de frase. **individueel**

Afsluiting: Terwijl de voorbeeldgroep zich omkleedt neemt Karin de dansbeschrijving door met de docenten. Ze legt de opbouw van de beschrijving uit en het tijdsoverzicht van de muziekindeling.

2e WERKBIJEENKOMST

Onderwerp: Het zetten van de gezamenlijke frases.

Warming-up: Karin start een warming-up die geleidelijk overgaat in het herhalen van de basispassen. groep

Herhaling van het ingestudeerde materiaal: Karin vraagt de deelnemers om de frase te dansen. Ze observeert de groep. Vervolgens werkt ze de frase uit naar intentie, timing en telling. groep

Totaalbeeld: Vervolgens zet Karin alle delen waar de groep dezelfde bewegingen tegelijk uitvoert. groep

Bewegingskwaliteit: De gezamenlijke frases worden uitgediept naar hun kwaliteit. Karin gebruikt beeldende taal, geen danstechnische termen, bij haar uitleg. groep

Totaalbeeld: Hierna zet Karin de plaatsing van de drie subgroepen. Ieder heeft een kopie van de partituur uit de dansbeschrijving. Karin laat de subgroepen hun eigen volgorde zelfstandig uitzoeken. Om te controleren of deze juist is kan men gebruik maken van de videoband. duo's
Karin werkt afwisselend met de drie groepen tijdens deze sessie, waarbij haar aandacht gericht is op de timing van de verschillende groepsfrases.

3e WERKBIJEENKOMST

Onderwerp: Begin en eind en de gezamenlijke frases.

Introductie: De kostumering en lichtplannen krijgen aandacht. groep

Warming-up: Karin doet mee met de warming-up die door een van de aanwezige docenten wordt gegeven.	vorm groep
Herhaling van het basismateriaal met aandacht voor timing van de pas en de juiste techniek.	groep
Bewegingskwaliteit: de gezamenlijke frases worden nu uitgediept op hun dynamisch verloop die over een groter aantal bewegingen gaat. Extra aandacht krijgt het eindstuk. Karin laat eerst het ritme klappen. Hierbij wordt duidelijk waar de rustpunten liggen.	groep
Totaalbeeld: Alle deelnemers krijgen weer de opdracht de frases waarin ze zijn ingedeeld in duo's of meerdere personen te oefenen op volgorde. De begeleiders controleren, of doen zelf mee. Karin werkt afwisselend met de verschillende groepen.	duo's of meer
Herhaling: In principe is nu alle stof behandeld. Karin stelt voor om de hele dans achter elkaar door te nemen. Alle delen vallen op hun plaats. Dan splitst ze de groep en beide groepen voeren om beurten de dans uit.	2 groepen

4e WERKBIJENKOMST

Onderwerp: De ritmische variaties van de verschillende motieven.

Warming-up: Karin start de opwarming en gaat geleidelijk over naar het achterelkaar doornemen van de verschillende frases. groep

Herhaling van de choreografie. De doorloop wordt op video opgenomen. Karin bekijkt samen met de groep het resultaat. De opstellingen ten opzichte van elkaar zijn niet juist. Karin neemt de opstellingen en plaatsingen opnieuw, via de dansbeschrijving, met de groep door. groep

vorm

1e Serie doorlopen: Lèfamm is als eerste aan de beurt. Onzekere blikken komen sporadisch voor in de presentatie, men heeft podiumervaring.

Karin corrigeert enkele plaatsingen en de bewegingskwaliteit van een paar motieven.

De beurt is aan Dansmelangé. Ook in deze uitvoering worden correcties aangebracht in de kwaliteit en plaatsing.

De spanning om de komende voorstellingen is goed te voelen bij de groepen. Na nog enkele doorlopen ebt die weg en stellen de dansers de vragen die ze nog hebben.

Totaalbeeld: Karin controleert of de groepen de kostumering klaar hebben. Beide groepen hebben het basisidee van de waterkleuren verschillend uitgevoerd. Er zijn 2 verschillende lichtplannen gemaakt waarbij uitgegaan is van de kostumering. Beide groepen beschikken over een eigen belichter, die tijdens de voorstellingen de belichting kunnen doen. Het oorspronkelijke lichtplan wordt als derde mogelijkheid door de groepen gebruikt, wanneer men de eigen plannen om technische redenen niet kan verwezenlijken.

groep

2e serie doorlopen: Beide groepen krijgen eerst de gelegenheid hun interpretatie van de choreografie te tonen. Dan gooit Karin de groepen door elkaar. In de uitvoering van de gemengde groep wordt duidelijk dat iedereen 'zeker' van haar 'baan' is.

2 groepen

De concentratie verhoogt en men vraagt uitleg over details, aan elkaar, de docent of aan Karin.

Presentatie: Beide groepen presenteren nogmaals de choreografie. Men heeft de dans qua uitvoering onder de knie. De voordracht is zeer verschillend. Lèfamm danst bijna gracieuus, goed getimed en geeft een massale indruk. Dansmelangé danst meer persoonlijk en krachtiger.

2 groepen

De groep splitst in duo's en gaat zelfstandig aan het werk. Iedereen zingt hierbij de eigen ritmische variatie. Karin en de docent werken wisselend met de groep.

vorm
duo en
trio

Nu wordt de tweede doorloop gedanst.
Ook deze wordt opgenomen en teruggekeken.

groep

5e WERKBIJEENKOMST

Onderwerp: Het samengaan van de drie partijen in de uitvoering van de choreografie.

Warming-up: Beide amateurdansgroepen zijn aanwezig en men warmt in eigen kring op.

2 groepen

Herhaling: De groepen krijgen de opdracht om beurten de choreografie uit te voeren. Beide groepen dansen deze tweemaal. Dan zet Karin de helft van de ene groep samen met de helft uit de andere groep. Het is duidelijk dat de volgorde en de plaatsing goed zitten bij de dansers.

Omdat de dansers elkaar kunnen bekijken raken ze betrokken bij de correcties van Karin op de bewegingskwaliteit van delen uit de choreografie bij de groep die de doorloop uitvoert. De correcties worden meegenomen in elk van de volgende doorlopen.

De dansers krijgen gelegenheid om zich in de subgroepen verder te bekwamen in hun vertolking van de subfrases.

duo's en
trio's

Hierna worden weer gezamenlijke doorlopen uitgevoerd.

2 groepen

6e WERKBIJEENKOMST

Onderwerp: Vormgeving en presentatie van de choreografie.

Warming-up: Beide amateurgroepen zijn aanwezig en warmen zich op in een eigen kring.

2 groepen

De werkwijze van Jan Stroeve

1e WERKBIIJENKOMST

Onderwerp: Introductie van de choreografie.

vorm
groep

Introductie van de choreografie door Jan waarbij hij ingaat op het ontstaan en het werken aan Curriculum Vitae. De choreografie bestaat uit verschillende delen met een eigen thema. De choreografie wordt gedanst door 2 groepen.

Warming-up Moderne dans is een onbekende techniek voor de meeste aanwezigen.

groep

Vorbereidende oefening: Jan legt een oefening in samenwerken uit. De basis is een z.g. spiegelbeeld-oefening waarbij een persoon een beweging voordoet en de rest van de groep deze snel en nauwkeurig navolgt. Bij een frontverwisseling, verandert de functie van leider.

4 groepen

Variatie: de gezamenlijke timingsfactor wordt bepaald door de ademhaling.

Introductie van het passenmateriaal: Het materiaal van het 1e thema uit de dans wordt door Jan uitgelegd en ingestudeerd aan alle aanwezigen.

groep

De teksten die bij dit gedeelte horen worden apart doorgenomen.

Totaalbeeld: Jan vraagt om voor een bepaalde groep te kiezen, waarna hij het totaalbeeld van dit 1e thema zet. Het ingestudeerde materiaal wordt enige keren herhaald.

2 groepen

Hulpmiddelen: Terwijl de voorbeeldgroep de video bekijkt, schrijven de docenten het ingestudeerde materiaal op. Jan heeft op dit moment nog geen dansbeschrijving beschikbaar.

2 groepen

2e WERKBIIJENKOMST

Onderwerp: Kwaliteit van het 1e thema, zetten 2e thema.

Introductie: Eerst worden de ervaringen van de 1e repetities met de eigen groepen doorgesproken.

groep

Warming-up: Jan geeft de warming-up.	vorm groep
Vorbereidende oefening: Deze is weer afgeleid van de spiegelbeeld oefening. Elk paar heeft een leider. Variatie: meer voortbeweging en naar andere bewegingen zoeken.	paren
Hulpmiddelen: Het nieuwe materiaal wordt eerst bekeken op de instructieband.	allen
Herhaling van het ingestudeerde materiaal. Jan wil eerst de uitvoering van de nieuwe voorbeeldgroep zien voor hij verder gaat. De groep kent de teksten.	2 groepen
De bewegingskwaliteit van het 1e thema wordt eerst uitgebreid aan de orde gesteld, alvorens verder te gaan. Jan gebruikt beeldende taal om de intentie van de bewegingen te benadrukken. Verder werkt hij op details van bewegingen. De stemtechniek wordt in verband gebracht met het energiegebruik in de bijpassende beweging.	2 groepen
Introductie van het nieuwe materiaal. De nadruk ligt in 1e instantie op de techniek van de bewegingen die in dit gedeelte voorkomen.	2 groepen in paren
Totaalbeeld: Het nieuwe materiaal wordt samen met het oude in de juiste timing en plaatsing gezet. De deelnemers krijgen enkele malen de gelegenheid om het totaal door te dansen. Extra aandacht wordt besteed aan de helderheid van de klanken en de timing van de tekst.	2 groepen

3e WERKBIJEENKOMST

Onderwerp: Laatste gedeelte materiaal.

Warming-up: Jan geeft een warming-up in moderne dans-techniek. groep

	vorm
<p>Vorbereidende oefening: Jan vraagt een improvisatie met als thema staan of liggen. De bewegingskwaliteit mag óf heel snel óf in slow-motion zijn.</p> <p>Variatie: de oefening wordt in paren uitgevoerd waarbij de een tegengesteld aan de ander beweegt.</p>	<p>individueel</p> <p>paren</p>
<p>Introductie nieuw materiaal: Jan gaat eerst in op de tilbewegingen die in dit gedeelte voorkomen. Hij neemt de techniek daarvan stap voor stap door, daarna legt hij de nadruk op contact en balans. De frases worden ingestudeerd en met gebruik van stem uitgevoerd. Het 'schreeuwen' wat bij dit gedeelte hoort is moeilijk en krijgt extra aandacht.</p>	<p>paren</p>
<p>Bewegingskwaliteit: Al het materiaal is nu ingestudeerd.</p> <p>Het totaal wordt doorgenomen, waarbij Jan elke beweging, frase en thema belicht naar intentie, bedoeling en sfeer.</p>	<p>groep</p>
<p>Herhaling: De choreografie wordt in z'n totaliteit twee maal gedanst.</p>	<p>2 groepen</p>
<p>4e WERKBIJEENKOMST</p>	
<p>Onderwerp: Samenwerking tussen de 2 groepen.</p>	
<p>Bespreking: Alle docenten hebben vragen na het werken met hun eigen groepen. Jan beantwoordt alle detailvragen, bij twijfels biedt de video uitkomst.</p> <p>Daarna wordt de kostumering uitgebreid besproken.</p>	<p>groep</p>
<p>Warming-up: Jan geeft een dansexpressie warming-up in de kring, zonder muziek.</p> <p>Daarna gaat hij over op stemtraining, hij gebruikt hierbij als uitgangspunt de ademhaling.</p>	<p>ieder voor zich</p>
<p>Herhaling van het ingestudeerde materiaal. Al dansend komen alle twijfels weer aan de orde en worden rechtgezet. De nadruk bij de 1e herhaling ligt op de volgorde van de frases, en het juiste gebruik van de stem.</p>	<p>2 groepen ieder voor zich</p>

<p>Bewegingskwaliteit: De choreografie wordt vervolgens deel voor deel doorgenomen op de juiste intentie en karakter van beide groepen. Hierbij komen vooral die gedeelten aan de orde waar in paren gedanst wordt.</p>	<p>vorm 2 groepen</p>
<p>Totaalbeeld: De choreografie wordt vervolgens helemaal doorgenomen op juiste plaatsing en timing van de 2 groepen. Alle formaties en opstellingen worden doorgenomen.</p>	<p>2 groepen</p>
<p>5e WERKBIJENKOMST</p>	
<p>Onderwerp: Het uitvoeren van de choreografie.</p>	
<p>Warming-up: Door Jan in de moderne techniek met veel aandacht voor balans en adem. Daarna neemt hij met muziek, alle gezamenlijke delen uit de choreografie door. Hij legt nadruk op de techniek van springen, strekken, dalen en tillen.</p>	<p>groep</p>
<p>Herhaling van alle gedeelten waarbij men in paren werkt. De nadruk ligt hierbij op de kwaliteit en de samenwerking onderling.</p>	<p>paren ieder voor zich</p>
<p>1e serie doorlopen: Alle deelnemers krijgen de kans hun vertolking te laten zien. Na drie doorlopen is het duidelijk dat de fouten op dezelfde plekken zitten.</p>	<p>3 groepen</p>
<p>Herhaling: De volgorde van de 'dromers' wordt apart doorgenomen. Aandacht ligt op dynamiek en timing. Jan gebruikt veel beeldende woorden en de dansers komen weer in hun rol. Hierna komen de 'doeners' aan de beurt. Dezelfde aandachtspunten gelden. Het tango-gedeelte krijgt extra aandacht.</p>	<p>1 groep</p>
<p>2e serie doorlopen: Naarmate de dansers vaker herhalen worden de spanningssbogen in de choreografie duidelijker. Men leeft zich meer en meer in en het resultaat is mooier.</p>	<p>3 groepen</p>

6e WERKBIJEENKOMST

Onderwerp: Afwerking van de choreografie.

vorm

Warming-up: Jan geeft een warming-up in moderne dans-techniek.

1e Doorloop: Er is een voorbeeldgroep aanwezig. De dans wordt redelijk goed uitgevoerd. Jan maakt notities van alle slordigheden en onduidelijkheden. Ook de docenten die allen observeren maken aantekeningen.

groep

Herhaling: Jan neemt vervolgens stap voor stap de choreografie door. Bij elke beweging en tekstdeel benadrukt hij beeldend de bijbehorende betekenis en kwaliteit. De docenten maken aantekeningen en vragen regelmatig naar details. Men schrijft de suggesties van Jan op om in eigen repetities te gebruiken.

1 groep
observatie

2e Doorloop: Opnieuw wordt de dans uitgevoerd. Bij het tango-gedeelte grijpt Jan in. De dansers zitten niet in hun rol. Weer geeft Jan hun een mogelijkheid zich in te leven door de betekenis van de passen en bewegingen te verduidelijken. De kijkers volgen vol interesse het proces.

1 groep

Totaalbeeld: Jan heeft een lichtplan gemaakt dat hij wil doorpraten. Alle docenten krijgen ruimschoots de tijd om hun vragen te stellen, als Jan stap voor stap de instellingen doorneemt.

overleg

Daarna gaat de aandacht naar de kostumering. Iedere groep heeft de kostuums in orde.

De werkwijze van Sonja Bakker

1e BIJEENKOMST

Onderwerp: Introductie van de choreografie.

vorm
groep

Introductie: Sonja kijkt samen met de deelnemers naar de videoband en geeft uitleg over de karakters van de 3 groepen die in de choreografie voorkomen.

Warming-up: Sonja geeft de warming-up.

groep

Introductie: van de eerste 17 maten: Dit deel van de choreografie wordt eerst door Sonja maat voor maat uitgeteld. Stap voor stap geeft ze de bijbehorende bewegingen aan. Gezamenlijk herhaalt men enige keren de aangeleerde frases.

ieder
voor
zich

De nadruk ligt op het onthouden van de frases.

Totaalbeeld: Sonja zet nu het aangeleerde materiaal in de juiste zetting. Ze vraagt de deelnemers om voor een van de groepen te kiezen. Vervolgens geeft ze de functies van de groepen aan. De plaatsingen worden 'droog' doorgenomen tot iedereen ze onthoudt.

3 groepen

Herhaling: Het aangeleerde gedeelte wordt nu enige malen herhaald, waarbij de nadruk ligt op de energieverdeling van de dansers. De kwaliteit van de bewegingen is fel, kort en afgewisseld rond en recht. Sonja legt hierbij nadruk op de energieverdeling en spierspanning.

3 groepen

2e WERKBIJEENKOMST

Onderwerp: Aanleren van het 2e deel van de choreografie.

Bespreking: Allereerst wordt het thema van de choreografie besproken en de rolverdeling bij de verschillende groepen. Het hoofdthema is 'uitdaging' en na overleg besluit Sonja het thema los te zien van mannen en vrouwen en algemener te maken. In de vormgeving kunnen de groepen de uitdaging tussen verschillende meidengroepen uitbeelden. Er worden enkele ideeën door de docenten naar voren gebracht.

overleg

vorm

Warming-up: Deze is kort omdat de voorbeeldgroep tijdens de bespreking het aangeleerde materiaal zelfstandig heeft doorgenomen.

groep

Introductie van het 2e deel van de choreografie: Sonja telt maat voor maat het nieuwe gedeelte uit met de daarbij horende bewegingen. De 3 groepen dansen hier allen een andere frase. Terwijl Sonja met een groep en de docenten werkt, repeteren de groepen die niet aan de beurt zijn zelfstandig hun frases.

ieder voor zich

Bij alle bewegingen gaat Sonja in op de technische details hiervan. Sommige bewegingen zijn onbekend bij de deelnemers. Deze worden door Sonja geanalyseerd en vervolgens aangeleerd.

Totaalbeeld: Het nieuwe materiaal wordt vervolgens in de juiste timing en plaatsing gezet. De volgorde van de plaatsingen wordt enige keren herhaald. Hierna vraagt Sonja om het juiste tempo aan te houden.

3 groepen

Herhaling: De choreografie wordt nu enige malen in de juiste zetting herhaald voor zover deze is ingestudeerd. Hierbij legt Sonja sterke nadruk op de energieverdeling van de bewegingen en een rustige ademhaling.

3 groepen

Sonja vraagt aan de dansers of zij zelfstandig in hun groepen aan hun frasen willen werken.

3 groepen zelfstandig

Vervolgens neemt Sonja de docenten apart. Alle details uit het ingestudeerde materiaal worden geanalyseerd en doorgenomen op de juiste volgorde. De docenten lezen daarna samen met Sonja de dansbeschrijving door, op deze wijze worden misverstanden over termen vermeden.

3e WERKBIJEENKOMST

Onderwerp: Introductie van 3e deel van de choreografie.

Bespreking: Sonja spreekt met de docenten de resultaten van hun repetities door. Sommige dansers hebben problemen met het tempo. Sonja geeft de suggestie om delen uit de

groep

vorm

choreografie te verwerken in de lessen als oefenstof of afsluitende combinatie.

Ze geeft aan dat het tempo niet speciaal hoog ligt maar dat er sprake is van meerdere coördinaties in een pas.

Warming-up: Sonja geeft een korte warming-up en gaat als afsluiting geleidelijk over naar het ingestudeerde materiaal.

groep

Introductie van het nieuwe materiaal waarbij maat voor maat de bewegingen worden geanalyseerd en voorgedaan door Sonja. In dit gedeelte zitten enkele technisch moeilijke bewegingen. Deze krijgen extra aandacht.

ieder
voor
zich

Bewegingskwaliteit: Het dansmateriaal uit de choreografie is nu helemaal doorgenomen. Sonja brengt de verschillende bewegingskwaliteiten onder de aandacht. Dit zijn allerlei nuances van krachtige bewegingen zoals schoppen, stoten, fel uitstrekken en vastgehouden poses.

ieder
voor
zich

Het materiaal wordt met deze aandachtspunten verschillende keren uitgevoerd door de 3 groepen. Sonja werkt om beurt met de verschillende groepen en corrigeert de kwaliteit van de bewegingen.

4e WERKBIJEENKOMST

Onderwerp: De bewegingskwaliteiten van de choreografie.

Bespreking van de repetities van de docenten. Er blijken vragen te zijn over details, Sonja zegt deze later op de dag te zullen verwerken.

groep

Warming-up: Sonja geeft een korte warming-up, die wordt afgesloten met het dansen van de choreografie.

groep

Totaalbeeld: De choreografie wordt nu deel voor deel in de juiste timing en plaatsing gezet.

3 groepen

Sonja geeft hierbij suggesties aan de docenten over opstellingen voor hun groepen. Sonja geeft aan dat men binnen een normale podiummaat moet repeteren. Alle groepen zijn geneigd om de dans te ruim uit te voeren.

De overgangen van de opstellingen krijgen extra aandacht.

vorm
ieder
voor
zich

Bewegingskwaliteit: Deel voor deel wordt de dans door- genomen op dynamische en ritmische varianten. Sonja is dui- delijk in het aangeven van nuances. Ze geeft zelden 'beelden' geeft vanuit de techniek (spiergroepen en bewegings- mogelijkheid) de kwaliteit aan (bewegingsaanzet en bewe- gingsverloop). Ze legt daarbij bovendien een sterke nadruk op het einde van de beweging. Dit bevordert de zuiverheid van het bewegingsbeeld, omdat steeds sprake is van meerde- re bewegingen in dezelfde tijd.

Totaalbeeld: Vervolgens neemt Sonja met de docenten aan de hand van de dansbeschrijving de resterende specifieke vra- gen door. De voorbeeldgroep kijkt ondertussen selectief naar bepaalde delen uit de choreografie op de instructieband.

2 groepen

Herhaling: Vervolgens laat Sonja de 3 groepen apart hun aandeel in de choreografie uitvoeren in de juiste plaatsing. Haar aandachtspunt is de samenhang in muzikale accenten en bewegingskwaliteit. De verschillende partijen worden vervolgens zonder muziek gerepeteerd.

3 groepen

5e WERKBIJEENKOMST

Onderwerp: De accenten van de choreografie in het toneelbeeld.

Warming-up: Sonja geeft een korte warming-up.

groep

Totaalbeeld: Het middengedeelte wordt nu aangepast aan twee meidengroepen. De originele zetting van 3 groepen blijft onveranderd. De hele frase wordt stap voor stap in- gestudeerd. Voor de voorbeeldgroep zijn sommige technie- ken onbekend. Sonja benadrukt de techniek en de kwaliteit tegelijkertijd tijdens het aanleren van de nieuwe bewegingen.

3 groepen

Herhaling: De zojuist aangeleerde frase wordt in 3 groepen zelfstandig uitgewerkt. Sonja en de docenten werken ieder wisselend met een van de groepen. Vervolgens worden de drie frases aan elkaar voorgedanst.

3 groepen

<p>Totaalbeeld: Sonja vraagt hoe de kostumering wordt uitgevoerd. Er wordt overleg gepleegd over de te maken of te lenen kostuums. Sonja gaat ervan uit dat de 2 verschillende karakters van de dansers tot uitdrukking komen.</p>	<p>vorm groep</p>
<p>Doorloop: Vervolgens wordt de hele choreografie enige malen gedanst, afwisselend op muziek en droog met aanwijzingen van Sonja. De dansers laten in hun uitvoering nog wat steekjes vallen. Sonja stelt dat de voordracht, het uitdagende en de swingende stijl, belangrijker zijn dan nog hogere benen. Sonja geeft aan dat de uitdrukking van de hele groep belangrijk is en dat men daarin kan samenwerken.</p>	<p>3 groepen</p>
<p>6e WERKBIJEENKOMST</p>	
<p>Onderwerp: De afwerking van de choreografie.</p>	
<p>Warming-up: Sonja geeft een warming-up aan alle aanwezigen. Alle voorbeeldgroepen zijn naar deze laatste bijeenkomst gekomen.</p>	<p>groep</p>
<p>1e serie doorlopen: Alle groepen laten hun vertolking van de choreografie zien. De plaatsingen zijn bij alle groepen duidelijk maar de felheid van beweging laat te wensen over. Ook worden een aantal bewegingen niet zuiver uitgevoerd.</p>	<p>3 dans- groepen</p>
<p>Herhaling: Sonja hakt de choreografie in brokjes van 4 maten. Op elke plek waar onduidelijkheden voorkomen, legt Sonja opnieuw nadruk op de kwaliteit en de techniek van de beweging. Sommige delen worden 8-10 maal herhaald.</p>	<p>3 dans- groepen</p>
<p>Hierna verdeelt Sonja de dansers naar hun rol in de dans. Elke rol wordt apart doorgenomen o.l.v. Sonja, terwijl de docenten met eigen dansers repeteren. Soms vragen docenten nog om een verduidelijking van een accent. Sonja raadt hen aan om niets meer te veranderen. Het gaat hier om kleine details.</p>	<p>3 groepen</p>
<p>2e serie doorlopen: Onder applaus en aanvurende kreten van de kijkers worden de 3 vertolkingen gedanst.</p>	<p>3 groepen</p>

Dansgroep Dansmelangé danst 'Vizicsoda'

Bijlage 3 Evaluatievragen

Evaluatievragen voor docenten/artistiek leiders m.b.t. de werkbijeenkomsten.

1. Hoe heb je zelf de keuze van de choreografie gemaakt?
  - videoband bekeken
  - eindpresentatie van het Landelijk Amateurdansfestival gezien
  - op basis van mondelinge en schriftelijke informatie
  - zelf geen keuze gemaakt
  - anders, nl.:
2. Jouw groep is betrokken geweest bij het maken van de keuze d.m.v.:
  - mondeling overleg
  - meekijken naar de videoband
  - amateurdansfestival gezien
  - de groep heeft geen inspraak gehad bij de keuze van de choreografie
3. Ben je tevreden met de keuze van de choreografie
  - ja, omdat
  - nee, omdat
4. Is je groep tevreden met de keuze van de choreografie?
  - ja, omdat
  - nee, omdat
5. Vond je de werkmethode van de choreograaf
  - goed
  - voldoende
  - matig
  - slecht
  - anders, nl.:
6. het werken met een voorbeeldgroep tijdens de werkbijeenkomsten
  - werkte verhelderend, omdat
  - had weinig functie, omdat
  - was verwarrend, omdat
  - anders, nl.:
7. Had de video-instructieband een functie tijdens de werkbijeenkomsten?
  - ja, omdat
  - nee, omdat
8. Had de dansbeschrijving een functie tijdens de werkbijeenkomsten?
  - ja, omdat
  - nee, omdat

9. Vind je dat er voldoende mogelijkheden voor jouw eigen inbreng waren tijdens de werkbijeenkomsten? We doelen hier op aanpassen van de choreografie aan de mogelijkheden van jouw groep.
- ja
  - nee, omdat
10. Zo ja, beschrijf waaruit jouw inbreng bestond.
-
11. Heb je voldoende van je ervaringen en problemen tijdens het instuderen met je groep, met de choreograaf kunnen bespreken?
- ja
  - nee, omdat
12. Wat heb je zelf geleerd tijdens de werkbijeenkomsten?
- technische vaardigheid is verbeterd
  - beter inzicht in methode van werken
  - nieuwe aspecten bij het instuderen van een choreografie, nl.
  - anders, nl.:
13. Hoe heb je de informatie voortkomend uit de werkbijeenkomsten voor jezelf vastgelegd?
- schriftelijk vastgelegd, tijdens de bijeenkomst
  - schriftelijk vastgelegd, na de bijeenkomst
  - niet schriftelijk vastgelegd
  - anders, nl.:
14. Hebben contacten met de andere deelnemende docenten voor jou een functie gehad?
- ja
  - nee
  - zo ja, welke functies?
15. Wat had het bijwonen van de werkbijeenkomsten voor effect op jouw groep?
- Geef ook aan op welke momenten.
- werkte inspirerend/enthousiasmerend
  - de groep werd onzeker
  - de kwaliteit van de groep ging vooruit
  - de groep kreeg een beter inzicht in de choreografie
  - de eigen repetities verliepen daarna gemakkelijker
  - werkte verhelderend
  - werkte verwarrend
  - anders, nl.:
16. Vond je het bijwonen van meerdere groepen aan een werkbijeenkomst
- inspirerend
  - rivaliteit opwekkend
  - onzeker makend
  - anders, nl.:

17. Hebben de werkbijeenkomsten aan je verwachtingen voldaan?
- ja, omdat
  - nee, omdat
18. Vond je zes werkbijeenkomsten
- te veel
  - voldoende
  - te weinig
19. Vond je de frequentie van 1 x in de twee weken voldoende
- ja
  - nee, omdat
  - andere voorkeur, nl.:
20. Hoe vond je de organisatorische opzet van de werkbijeenkomsten?
- goed
  - voldoende
  - matig
  - onvoldoende
  - slecht
21. Hoe vond je de organisatorische uitvoering van de werkbijeenkomsten?
Geef aan op welke momenten.
- goed
  - voldoende
  - matig
  - onvoldoende
  - slecht
- Tot slot wil ik opmerken:

Evaluatievragen voor docenten/artistiek leiders m.b.t. de repetities met de eigen groep

1. Hoe heb je de repetities met je groep voorbereid?
- kijken naar de videoband
  - nalezen van de dansbeschrijving
  - aantekeningen raadplegen
  - zelf repeteren in de studio
  - uit je geheugen geput
  - anders, nl.:
2. Hoe vaak heb je gerepeteerd met je groep?
- 5 keer
  - 5 tot 10 keer
  - 10 tot 15 keer
  - meer dan 15 keer

3. Hoe frequent heb je de repetities met je groep gepland?
- 2 x per week
  - 1 x per week
  - 1 x per 14 dagen
  - anders, nl.:
4. Hoe heb je de choreografie bij je groep gezet?
- Met zetten wordt bedoeld: de eerste fase waarbij men de choreografie in grote lijnen instudeert.
- in gedeelten
  - in maten
  - n.a.v. de thema's
  - met gebruik van het bijpassende muziekdeel/tekstdeel
  - zonder de bijpassende muziek/tekst
  - soms met gebruik van muziek/tekst
  - anders, nl.:
5. Welke methode heb je gebruikt om de choreografie met je groep in te studeren?
- pas voor pas aanleren
  - voordoen en nadoen
  - in delen aangeleerd
  - in maateenheden aangeleerd
  - per thema/motief aangeleerd
  - anders, nl.:
6. Heb je bij het instuderen nadruk gelegd op danstechnische vaardigheden?
- ja
  - nee
  - soms, nl.:
7. Heb je nadruk gelegd op dansante begrippen (bijv. bewegingsstroom en intentie van de beweging)?
- ja
  - nee
  - soms, nl.:
8. Heb je tijdens het instuderen van de choreografie met je groep gebruik gemaakt van de video-instructieband?
- ja, nl.:
  - nee
  - soms, nl.:
9. Heb je tijdens het instuderen van de choreografie met je groep de dansbeschrijving gebruikt?
- ja, nl.:
  - nee
  - soms, nl.:

10. Welke methode heb je gebruikt om de choreografie te repeteren?
- schoonmaken en herhalen in totaliteit
  - schoonmaken en herhalen in delen
  - de groep zelfstandig laten werken op onderdelen
  - anders, nl.:
11. Op welke manieren gaf je aan of het resultaat goed of slecht was?
- roepen van de zijkant
  - bespreken van de details
  - vergelijken met de videoband
  - uitnodigen van toeschouwers
  - anders, nl.:
12. Is je werkmethode van zetten, instuderen en repeteren
- van te voren bedacht
  - al werkend ontstaan
  - elke keer anders geweest
  - beïnvloed door de werkmethode van de choreograaf
  - anders, nl.:
13. Beschrijf in korte schematische stappen hoe je zelf een choreografie maakt en met je eigen groep instudeert.
14. Wat was/ging er anders bij het instuderen van een choreografie die je niet zelf hebt gemaakt?
15. Was er tijdens de presentatie van jouw groep een eigen interpretatie van de choreografie zichtbaar?
- ja, omdat
  - nee, omdat
  - anders, nl.:
16. Bij het besluit tot deelname aan dit project ben je er vanuit gegaan dat jouw groep de gekozen choreografie goed zou kunnen presenteren.
Is je mening over het vermogen van je dansers aan het eind van dit project
- ongewijzigd, omdat
  - gewijzigd, omdat
17. Op welke punten is je mening gewijzigd?
- -
  -
18. De choreografie is gepresenteerd. Ben je tevreden met het eindresultaat?
- ja, omdat
  - nee, omdat
  - opmerkingen:
19. Zou je nog eens een bestaande choreografie willen instuderen met je groep?
- ja, omdat:
  - nee, omdat
  - anders, nl:

De voorgaande vragen zijn steeds op het project gericht. Omdat je nu een van de weinige docenten bent die ervaring heeft met het instuderen van andermans repertoire, willen we ook graag in algemene zin een vraag stellen.

20. Is je mening over amateurtheaterdans na deelname aan dit project

- ongewijzigd
- gewijzigd, omdat

Evaluatievragen voor choreografen

1. Hoe heb je je voorbereid op het herinstuderen van je choreografie?
  - video bekeken
  - muziek beluisterd
  - met eigen groep dans herhaald
  - zelf gedanst
  - methode bedacht
  - repetitie-planning gemaakt
  - geen concrete planning gemaakt
  - anders, nl.
2. Kun je in het kort beschrijven hoe je plan voor herinstudering eruit zag?
3. Heb je dit plan tijdens het instuderen gewijzigd?
  - ja, omdat
  - nee, omdat
4. Heb je het doel van je plan in de zes werkbijeenkomsten gehaald?
  - ja
  - nee, omdat
5. Vond je zes bijeenkomsten
  - te veel
  - voldoende
  - te weinig
6. Vond je de frequentie van 1 x per twee weken voldoende?
  - ja
  - nee, omdat
  - andere voorkeur, nl.:
7. Heb je al eerder een choreografie op papier gezet?
  - ja
  - nee
8. Vind je het nuttig/nodig om de choreografie schriftelijk vast te leggen?
  - ja, omdat
  - nee, omdat
9. Bleek de beschrijving bruikbaar voor de deelnemende docenten/artistiek leiders?
  - ja
  - soms
  - anders, nl.:

10. Had de video-instructieband voor jou zelf een functie tijdens het proces?
- ja, omdat
  - nee, omdat
11. Vond je de video-instructieband een geschikt hulpmiddel voor de deelnemende docenten/artistiek leiders?
- ja, omdat
  - nee, omdat
12. Vond je de video-instructieband een geschikt hulpmiddel voor de deelnemende amateurdansers?
- ja, omdat
  - nee, omdat
13. Vond je het nodig om als choreograaf persoonlijk bij het herinstuderen betrokken te zijn?
- ja, omdat
  - nee, omdat
14. Hadden de docenten voldoende dansvaardigheden om jouw choreografie zelf goed uit te voeren?
- hoeveel docenten wel .....
  - hoeveel docenten niet .....
15. Waren docenten in staat jouw choreografie goed over te dragen?
- hoeveel docenten wel .....
was hun niveau
  - uitstekend
  - goed
  - redelijk
  - hoeveel docenten niet .....
was hun niveau
  - matig
  - onvoldoende
  - slecht
16. Waren de amateurgroepen in staat jouw choreografie goed te dansen?
- hoeveel groepen wel .....
was hun niveau
  - uitstekend
  - goed
  - redelijk
  - hoeveel groepen niet .....
was hun niveau
  - matig
  - onvoldoende
  - slecht
17. Welke verschillen heb je geconstateerd in uitvoering door de verschillende groepen

18. Aan welke criteria moeten docenten/artistiek leiders voldoen om jouw choreografie in te studeren?
- moeten zelf toneelervaring hebben
  - het danstechnische materiaal zelf voldoende kunnen beheersen
  - inzicht hebben in de compositorische aspecten van de dans
  - een groep tot presentatie kunnen brengen
  - anders, nl.:
19. Aan welke criteria moeten amateurdansers voldoen om jouw choreografie in te studeren?
- over voldoende danstechnische kwaliteiten beschikken
  - over een sterke uitdrukingskracht beschikken
  - zich kunnen inleven in de dansthema's
  - gemotiveerd zijn om presentaties/voorstellingen te geven
  - ervaring hebben in het geven van voorstellingen
  - anders, nl.:
20. Vind je jouw choreografie geschikt om aan andere docenten over te dragen die de dans vervolgens met eigen groep instuderen?
- ja, omdat
  - nee, omdat
21. Is je artistieke waardering voor je choreografie gewijzigd nu je hem opnieuw hebt ingestudeerd met andere groepen?
- ja, omdat
  - nee, omdat
22. Hoe lang mag jouw choreografie voor nieuwe groepen beschikbaar blijven?
- 0 jaar
  - 2 jaar
  - 5 jaar
  - 10 jaar
23. Hoe vond je de organisatorische **opzet** van het project?
- goed
  - voldoende
  - matig
  - onvoldoende
  - slecht
  - opmerkingen:
24. Hoe vond je de organisatorische **uitvoering** van het project?
- goed
  - voldoende
  - matig
  - onvoldoende
  - slecht
  - opmerkingen:

De voorgaande vragen zijn op het projekt gericht.

Omdat jij nu een van de choreografen bent die ervaring heeft met het overdragen van de choreografie aan docenten en verschillende groepen amateurdansers, willen we ook graag in algemene zin een paar vragen stellen.

25. Wat maakt voor jou een choreografie geschikt voor amateurdansers?

aansluiting bij de danservaring van amateurs:

ja

nee

anders, nl.:

herkenbare thema's:

wel

niet

dansantheid en theatraliteit van de choreografie:

wel

niet

helderheid in compositie:

wel

niet

anders, nl.:

mogelijkheden tot inleving moeten bieden?

ja nee

binnen de directe mogelijkheden van de vertolkers moeten liggen?

ja nee

aanleiding mogen geven tot (andere) creatieve processen?

ja nee anders, nl.:

27. De choreografie moet

moeilijker

gemakkelijker

anders, nl.:

dan het eigen technische niveau zijn.

28. Is je opvatting over wat geschikt dansmateriaal is voor amateurdansers door dit projekt gewijzigd?

ja, omdat

nee, omdat

29. Acht je het in het algemeen zinvol dat een choreografie door meerdere groepen op het repertoire genomen wordt?

ja, omdat

nee, omdat

30. Is je mening over AK-theaterdans veranderd na dit projekt?

ja, omdat

nee, omdat

anders, nl.: